POCZET WŁADCÓW POLSKI

Ich związki z Gdańskiem i Pomorzem

panowanie	imię	lata życia	rodowód	historia rządów	związki z Gdańskiem (Pomorzem)
960 - 992 panował 32 lata	**Mieszko I**	ok. 935 - 992 żył lat ok. 57	Urodził się ok. 935, zmarł 25 V 992, syn Siemomysła (Ziemowita), od ok. 965 ożeniony z czeską księżniczką Dobrawą, z którą miał syna Bolesława, późniejszego króla polski, a po jej śmierci (977) żonaty od ok. 979 z córką margrabiego Dytryka z Marchii Północnej - byłą mniszką, Odą; od ok. 960 książę polski.	**Pierwsze wzmianki źródłowe na temat Mieszka pochodzą z okresu 963-4, kiedy to, próbując rozszerzyć swe władztwo na Pomorze, toczył walki z Wieletami** [Lucicami - Lucicy] **i sprzymierzonym z nimi zbuntowanym grafem saskim Wichmanem.** Po niepowodzeniach w tej rywalizacji związał się bliżej z Czechami, co zaowocowało poślubieniem w 965 czeskiej księżniczki Dobrawy Czeskiej (Tietmar pisze że Dobrawa była już wdową lub rozwódką, jednak to Niemiec...), by zyskać pomoc Czechów w konflikcie z Marchią. Księciem czeskim był w tym czasie Bolesław I Okrutny z dynastii Przemyślidów. Stało się to z kolei wstępem do nawiązania stosunków ze Stolicą Apostolską, co **doprowadziło w 966 do przyjęcia chrztu. Już jako sojusznik cesarza Ottona I i Czech, kontynuował z powodzeniem w następnym roku walkę z Wieletami i Wichmanem, i zajął część Pomorza** (w którym roku, co było wcześniej - zajęcie Pomorza, czy Cedynia?). W 972 odparł w bitwie pod Cedynią, gdzie wspomógł go brat Czcibor, natarcie margrabiego Hodona (pod wodzą Wichmana?). Rok później po śmierci cesarza Ottona I wystąpił po stronie bawarskiego księcia Henryka Kłótnika przeciw Ottonowi II, a po śmierci jego z kolei w 983 raz jeszcze opowiedział się po stronie tego księcia, by potem uznać się na trwałe za sojusznika Ottona III. W 981 utracił Mieszko Grody Czerwieńskie na rzecz księcia kijowskiego Włodzimierza Wielkiego. Ok. 990 wspomagany posiłkami cesarskimi odebrał zbrojnie Czechom Śląsk i ziemię Wiślan. Przed śmiercią w 992 podzielił kraj między Bolesława i małoletnich synów z drugiego małżeństwa. Pochowany w katedrze w Poznaniu.	**O walkach Mieszka I z Marchią (Margrabiami) Brandenburską o Pomorze opowiadają relacje arabskiego kupca, pochodzenia żydowskiego, Ibrachima Ibn Jakuba.** **Dokument Mieszka *Dagome Iudex* oddawał władztwo nad ziemiami Papierzowi. Granice ziem określał jako:"Brzeg morza, wschód - do Nogatu".**
992 - 1025 panował 33 lata	**Bolesław Chrobry**	966 - 1025 żył lat 69	Urodzony w 966 albo 967, zmarł 17 VI 1025; syn Mieszka I i księżniczki czeskiej Dobrawy; żonaty z córką margrabiego Miśni Rykdaga (984-85), potem z nieznaną z imienia Węgierką, z którą miał pierworodnego syna Bezpryma, później z Emnildą (najprawdopodobniej córką księcia zachodniosłowiańskiego Dobromira), z którą miał dwóch synów: Mieszka II - przyszłego króla Polski i Ottona oraz trzy córki, wreszcie od 1018 z margrabianką miśnieńską Odą, z którą miał córkę Matyldę; od 992 książę polski.	W 973 przebywał na dworze cesarskim Ottona I jako poręczenie wierności Mieszka I i po jego śmierci w tym samym roku Bolesław Chrobry powrócił do kraju. Po śmierci ojca wypędził z kraju swoją macochę, Odę, wraz z jej dziećmi i objął władzę w państwie. Na początku swego panowania utrzymywał przyjazne stosunki z cesarstwem, wspomagał Ottona III w walkach ze Słowianami połabskimi, **popierał też misję biskupa praskiego Wojciecha w Prusach. W 1000 do Gniezna przybył Otton III, by oddać hołd relikwiom zamęczonego przez Prusów Wojciecha i potwierdzić fundację utworzonego tam rok wcześniej arcybiskupstwa**; przy tej okazji przekazał Bolesławowi prawo inwestytury w nowo tworzonych na ziemiach polskich biskupstwach. Po śmierci Ottona III w 1002 do władzy w Niemczech doszedł nieprzyjazny Polsce Henryk II, a Bolesław chcąc wykorzystać konflikty wewnętrzne w cesarstwie, najechał Miśnię, zajął Milsko i Łużyce, a w 1003 rozszerzył swoje panowanie na Czechy i Morawy. Rozpoczęta w wyniku tych działań wojna z Henrykiem II trwała z przerwami do 1018, zakończyła się pokojem w Budziszynie, na mocy którego Milsko i Łużyce zostały przy Polsce. W tym samym roku **Chrobry wyprawił się na Ruś, zajął Kijów i osadził na krótko na tamtejszym tronie Świętopełka**, zaś w drodze powrotnej zajął Grody Czerwieńskie. W 1025, na kilka tygodni przed śmiercią koronował się na króla Polski. Ciało Bolesława Chrobrego spoczywa w katedrze poznańskiej.	**Chrobry przejął władztwo nad Pomorzem po Mieszku w 992. W 997 pojawił się na Pomorzu Biskup Wojciech Sławnikowic z Pragi, z rodu rywalizujacego z Przemyślidami o władzę. Jednak ..... Pobożny wyrżnął rodzinę Wojciecha, wraz z inną rywalizującą też o władzę w Czechach. Wojciech przybył na Pomorze i do Gdańska. Jan Kanapariusz, w 999, opisał na podstawie Radzima Gaudentego, towarzyszącego Wojciechowi, jego przyrodniego brata, wizytę biskupa w mieście Gyddanyzc** (nazwa być może od rzeki Gdany - Motławy przed XIII wiekiem, a może Potok Siedlecki tak się nazywał?)**. Z Gdańska Wojciech udał się do Truso (dziś wieś pod Elblągiem - Janów Pomorski), gdzie sąd wiecowy nakazał mu opuszczenie Prus. Wojciech jednak, brodem przez rzekę Dzierzgonkę k/Pasłęka, gdzie wówczas gród Cholin, na teren Prus wrócił. Tam rozpoznany, został 23 kwietnia 997 uśmiercony, w wieku 41 lat. Chrobry wykupił ciało Wojciecha od Prusów. Według legendy ciało było przez 2 lata przechowywane w Świętym Wojciechu pod Gdańskiem, skąd po uznaniu go świętym w 999 przez papierza Sylwestra II, zostało przeniesione do Gniezna i pochowane. W roku 1000 do grobu Wojciecha przybył Otton III, i w czasie tej wizyty ukoronował Chrobrego na króla Polski** (niejako symbolicznie, bo korona dotarła do Polski po 25 latach, właściwie trafiając do Węgrów - Św. Stefan)**. Papierz Sylwester podjął decyzję o podziale Polski na trzy diecezje: Kołobrzeg, Kraków i Poznań (biskupstwa), a Gniezno podniesione do godności metropolii - arcybiskupstwo, z biskupem Radzimem Gaudentym.** **Do Polski przybył kapelan Ottona III - Bruno z Kwerfurtu, który spisał (1000 - 1004) żywot Św. Wojciecha, *Vita II* - już drugi! Potem,**

					w 1009 ruszył do Prus z drugą misją chrystianizacyjną. Zaginął w czasie tej misji - może w okolicach Braniewa i stąd nazwa tego miasta. **Około 1013 Pomorze Gdańskie zostaje włączone do biskupstwa kujawskiego. Jednak Pomorze odpada od Polski. Powraca pogaństwo na te ziemie.**
1025 - 1031, 6 lat jako król; 1032 - 1034; 1032 zrzekł się korony	**Mieszko II**	990 - 1034 żył lat 44	Urodzony w 990, zmarł 10 lub 11 V 1034; syn Bolesława Chrobrego i jego trzeciej żony Emnildy, przeznaczony przez swego ojca na następcę, mimo że nie był pierworodny. Ożeniony przez ojca z córką palatyna reńskiego, Erenrieda (Ezzona), siostrzenicą cesarza Ottona III i wnuczką Ottona II - Rychezą.	W 1014 Chrobry wysłał Mieszka do Pragi w poselstwie z propozycją antycesarskiego przymierza, gdzie go uwięziono, a później odesłano do Niemiec. Mieszko powrócił do Polski w tym samym roku, po przekupieniu dostojników cesarskich przez ojca. Podczas III wojny z Niemcami (1015-1018) Mieszko dowodził grupą wojsk broniących przejścia przez Odrę koło Krosna i pustoszących Morawy. W 1025, w kilka miesięcy po śmierci Bolesława Chrobrego koronował się. Na początku swoich rządów nawiązał kontakt z opozycją antycesarską w Niemczech, ale nie zaangażował się zbrojnie po stronie przeciwników Konrada II. W latach 1028-1031 Mieszko podejmował jednak wyprawy na Niemcy. W połowie września 1031 Konrad II wyruszył przeciwko Mieszkowi, a ten w obawie przed atakiem Jarosława Mądrego ze wschodu oddał Niemcom Milsko i Łużyce. Miesiąc później do Polski wtargnął pierworodny Bolesława Chrobrego, Bezprym, a Jarosław uderzył na Grody Czerwieńskie. Mieszko uciekł do Czech, a władzę objął Bezprym, który odesłał koronę cesarzowi. Po śmierci Bezpryma w 1032 czeski książę Udalryk wypuścił więzionego przez siebie Mieszka, który po powrocie do kraju próbował odzyskać władzę. Cesarz podzielił jednak państwo polskie na trzy części, pomiędzy Mieszka, Ottona (najmłodszego syna Bolesława Chrobrego) i ich brata stryjecznego Dytrycha. Mieszko potwierdził ponadto rezygnację z korony królewskiej. Na krótko przed swoją śmiercią, w 1034 Mieszko zdołał ponownie zjednoczyć Polskę. Miejsce jego pochówku to najprawdopodobniej katedra w Poznaniu.	**Okres rządów Mieszka to osłabienie młodego państwa, i osłabienie zwiazków z Pomorzem. W 1038 książę czeski Brzetysław najeżdża kraj, aż do Gniezna, niszcząc po drodze Giecz (?), i rabując relikwie Św. Wojciecha (ale może również Gaudentego?). Efekt taki, że w katedrze praskiej spoczywa Św. Wojciech, i w gnieźnieńskiej - gdzie prawdziwy?**
1034 (39?) - 1058, panował 24 (19?) lata	**Kazimierz Odnowiciel**	1016 - 1058 żył lat 42	Urodzony 25 VII 1016, zmarł 19 III 1058, jego narodziny to pierwsza data dzienna zanotowana w źródłach polskich; jedyny syn Mieszka II i córki palatyna lotaryńskiego Rychezy. Otrzymał staranne wykształcenie w jednym z klasztorów. W wyniku dokonanego w 1031 przez przyrodniego brata Mieszka II - Bezpryma przewrotu i odsunięcia go od władzy Rycheza opuściła Polskę i udała się wraz z Kazimierzem do Saksonii. Nie wiadomo, jak długo pozostawał on w Niemczech. Pierwsze pewne wiadomości o pojawieniu się Kazimierza w Polsce pochodzą dopiero z 1034, zanotowane przy okazji przekazów o śmierci Mieszka II. Kazimierz objął tron po ojcu, ale nie koronował się. Sojusz z księciem ruskim Jarosławem Rurykowiczem został przypieczętowany ok. 1047 małżeństwem Kazimierza z Dobroniegą, najprawdopodobniej siostrą przyrodnią Jarosława.	Przeciwko młodemu księciu możnowładztwo wszczęło bunt, a Kazimierz udał się na Węgry. Bunt rozszerzył się na cały kraj i objął także chłopstwo, wrogo nastawione do nowej religii (tzw. reakcja pogańska). Wykorzystał to czeski książę Brzetysław, który w 1038 najechał ziemie polskie. Czesi dokonali poważnych zniszczeń, głównie w Wielkopolsce, uprowadzili jeńców, a także wywieźli relikwie św. Wojciecha, jego brata Radzima Gaudentego i Pięciu Braci Męczenników. Brzetysław oderwał ponadto od Polski Małopolskę i Śląsk. Kazimierz powrócił do Polski w 1039 wraz z liczącą 500 wojów drużyną złożoną z Polaków, Węgrów i Niemców. Kraj był kompletnie zniszczony, a wyczerpane chłopskim powstaniem i najazdem Brzetysława możnowładztwo podjęło współpracę z Kazimierzem. **Po odzyskaniu w 1041 Małopolski obrał on za swą główną siedzibę Kraków - przeniósł stolicę do Krakowa.** Przekupiony przez posłów czeskich papież Benedykt XI wraz z całą kurią, mimo interwencji Kazimierza, nie potępił najazdu Brzetysława. Kazimierz zdecydował się w tej sytuacji na zbrojne dochodzenie swych praw do Śląska. Ostatecznie udało mu się go opanować w 1050. W 1054 zawarto w Kwendlinburgu układ: na jego mocy Śląsk z Wrocławiem wracał do Polski, która zobowiązała się przez 50 lat płacić rocznie Brzetysławowi i jego następcom trybut wysokości 500 grzywien srebra i 30 złota. Kazimierzowi udało się także w 1047 odzyskać Mazowsze, które znajdowało się pod rządami Miecława (pokonał Miecława / Sieciecha?), miecznika Mieszka II. Osiągnął to dzięki sojuszowi z księciem ruskim Jarosławem Rurykowiczem. Przymierze to zostało przypieczętowane małżeństwem Kazimierza z Dobroniegą, najprawdopodobniej siostrą przyrodnią Jarosława. Za rządów Kazimierza zrekonstruowano także sieć grodów i przywrócono biskupstwa. Kazimierz zmarł 19 marca 1058 w wieku 42 lat i pochowano go prawdopodobnie w katedrze krakowskiej.	**1046 - 1047, ponowne związanie Pomorza Gdańskiego z resztą ziem polskich, za sprawą Kazimierza.** **Początki systemu feudalnego w Polsce - pierwsze nadania ziemi, w zamian za służbę (stawianie wojska, itp).**

1058 - 1079/80 panował 21 lat	**Bolesław Śmiały**	1040 - 1081 żył lat 41	Urodzony ok. 1040, zmarł w 1081, jak głosi późniejsza tradycja w Osjaku (Karyntia); od 1058 książę, a od 1076 król polski; syn Kazimierza Odnowiciela i księżniczki ruskiej Dobroniegi Marii, ponoć córki Włodzimierza, ale raczej jego syna Jarosława, starszy brat Władysława Hermana i Mieszka. Jak podaje Długosz, Bolesław Śmiały był żonaty z księżniczką ruską Wiaczesławą.	Od początku rządów obrał zdecydowanie antycesarski kierunek w polityce, zaprzestał płacenia trybutu ze Śląska na rzecz Czech - wówczas lenna cesarskiego, toczył wojny z Czechami; popierał zbuntowanych Sasów, nie dopuścił do objęcia tronu przez kandydata niemieckiego, doprowadził do osadzenie na tronie kijowskim, dążącego do unii kościoła wschodniego z Rzymem, Izjasława; aktywny uczestnik obozu gregoriańskiego; popierał reformy prowadzące do wzmocnienia organizacji kościelnej w Polsce; w kraju powstała opozycja przeciwko jego rządom, na której czele stanął najprawdopodobniej biskup krakowski Stanisław; został on pozwany przed sąd królewski i skazany na karę śmierci za zdradę, co doprowadziło do konfliktu z papiestwem. Efektem wybuch powstania, w wyniku którego Bolesław zmuszony był ratować się ucieczką. Wraz z synem schronił się na Węgrzech, gdzie w dwa lata później zmarł w niewyjaśnionych okolicznościach.	**1060 - wg kronikarza Galla Anonima, książę Bolesław Śmiały utracił "władztwo nad Pomorzem".**
1079/80 - 1102 panował 22 lata	**Władysław I Herman**	1042 - 1102 żył lat 60	Urodzony między 1042 a 1044, zmarł 4 VI 1102; młodszy syn Kazimierza Odnowiciela i księżniczki kijowskiej Dobroniegi Marii, córki Włodzimierza Wielkiego. Do czasu kryzysu panowania swego starszego brata Bolesława Śmiałego pozostawał na uboczu. Zawarł wtedy związek małżeński (żona bliżej nieznana), z którego narodził się w 1070 syn Zbigniew.	Niejasny jest udział Hermana w dziele pozbawieniu tronu Bolesława Śmiałego. Nic nie wskazuje, by Władysław stał na czele opozycji przeciw niemu i brał udział w spisku. Data objęcia przez niego rządów nie jest znana. Przeniósł główny ośrodek władzy z Krakowa do Płocka oraz nawiązał ponownie poprawne stosunki z Czechami. Zostało to potwierdzone zawarciem związku małżeńskiego z córką księcia czeskiego Judytą. Poprawie uległy tym samym stosunki z cesarzem Henrykiem IV. Około 1086 r. odnowił także Władysław przyjazne kontakty z dworem węgierskim. Sprowadził stamtąd do kraju swoją bratową i bratanka. Po śmierci księżnej Judyty w Boże Narodzenie 1086 pojął za żonę siostrę cesarza Henryka IV i wdowę po królu węgierskim Salomonie, Judytę Marię salicką. **Jedyną akcją zaczepną podjętą przez Władysława były ataki na Pomorze w latach 1090-91.** Za jego panowania ogromny wpływ na rządy uzyskał palatyn Sieciech. Jego przeciwnicy wywołali na Śląsku w 1093 bunt i postawili na jego czele pierworodnego syna Hermana, Zbigniewa. Władysław Herman wraz z Sieciechem przy udziale oddziałów czeskich i węgierskich stłumili bunt, ale Herman uznał Zbigniewa za prawowitego następcę i wydzielił mu Śląsk jako dzielnicę. Palatynem Zbigniewa na Śląsku został przywódca buntu komes Magnus. Jednakże za zgodą Hermana Sieciech zaatakował Zbigniewa i w 1096 pod Kruszwicą wziął go do niewoli, w której trzymał do maja 1097. Na mocy układu zawartego w Gnieźnie, za wstawiennictwem biskupów i możnych Herman wydzielił Zbigniewowi Wielkopolskę, a swemu młodszemu synowi, pochodzącemu ze związku z Judytą czeską, Bolesławowi Krzywoustemu - przyznał Śląsk. Zbigniew i Bolesław, wspierani przez możnych, wszczęli ok. 1099-1100 bunt przeciw ojcu i zmusili go do wygnania Sieciecha. Utrzymano podział kraju, a do dzielnicy Bolesława dołączono Małopolskę. Przy Władysławie pozostało Mazowsze i władza zwierzchnia nad synami. Stan taki przetrwał do śmierci Hermana w 1102. Pochowano go w katedrze płockiej.	**1090 - 1091, Pomorze Gdańskie zostało zdobyte przez Władysława I Hermana. Nie mogąc go jednak utrzymać, polski władca wycofał się z niego, a polskie wojska spaliły pomorskie grody. Przypuszczalnie uległ wówczas zniszczeniu gród gdański. Za Władysława ustalono siedzibę władców w Płocku.**

1107 - 1138 panował 31 lat (podaje się objęcie Polski - 1102)	**Bolesław Krzywousty**	1086 - 1138 żył lat 52	Urodzony 20 VIII 1086, zmarł 28 X 1138; syn Władysława I Hermana i czeskiej księżniczki Judyty; od 1102 książę polski; od 1103 żonaty z córką księcia kijowskiego Świętopełka II, Zbysławą, a potem (1113) z córką hrabiego Henryka z Bergu, Salomeą.	Już jako dziecko wciągnięty przez możnowładców do walki z ojcem, który zmuszony został w 1099 dokonać podziału państwa między Bolesława i jego starszego brata przyrodniego, Zbigniewa. Po śmierci Hermana w 1102 bracia podzielili między siebie ostatecznie państwo na równorzędnych zasadach, tak że Zbigniew otrzymał Wielkopolskę i Mazowsze, a Bolesław Małopolskę i Śląsk. W 1106-1107 doszło do konfrontacji między Bolesławem, a Zbigniewem. Krzywousty bez trudu zajął większą część kraju i został niepodzielnym władcą Polski, a Zbigniew mógł z nadania brata rządzić jedynie na Mazowszu. **Zimą 1108 Krzywousty zaatakował jednak brata pod pretekstem nieudzielenia przez tamtego pomocy w wojnie z Pomorzanami** i pokonał go, a Zbigniew udał się do Niemiec, szukając tam pomocy. W 1109 ruszyła na Polskę nieudana wyprawa cesarza Henryka V, a rok później Zbigniew wrócił do kraju, lecz oskarżany o chęć zamordowania brata, został przez niego oślepiony i wkrótce zmarł. Pod naciskiem duchowieństwa Bolesław odbył pokutną pielgrzymkę na Węgry i do grobu św. Wojciecha w Gnieźnie. **Następne lata panowania Bolesława upłynęły pod znakiem ekspansji na Pomorze Gdańskie, opanowane ostatecznie w 1119**, i Zachodnie, zajęte w 1122, nie udała się natomiast próba podporządkowania Prus. **W latach 1124-28 z inicjatywy Bolesława udał się dwukrotnie na Pomorze biskup Otton z Bambergu celem zorganizowania tam akcji misyjnej.** Pod koniec panowania Krzywousty dążył do umocnienia swej pozycji względem Niemiec i Czech, zawierając sojusz z Danią i próbując osadzić na tronie węgierskim swego poplecznika. W latach 1132-34 Czesi dwukrotnie spustoszyli jednak Śląsk, a w 1135 Bolesław złożył w Merseburgu cesarzowi Lotarowi hołd i trybut z Pomorza Zachodniego i Rugii. Umierając, pozostawiał pięciu synów i chcąc zapobiec rozbiciu państwa, podzielił w swym testamencie Polskę na dziedziczne dzielnice, w tym jedną senioralną. Pochowany w katedrze w Płocku.	**Około 1116 - 1119 Bolesław Krzywousty przyłączył Pomorze do ziem polskich, odsuwając od władzy dawnych książąt, i wyznaczając namiestnika polskiego, najprawdopodobniej z miejscowych możnowładców.** **Bolesław doprowadził w 1123 do erygowania diecezji włocławskiej (kujawskiej) z siedzibą we Włocławku, do której włączono Pomorze Gdańskie.** **1138 to rok śmierci Bolesława Krzywoustego i początek rozbicia dzielnicowego. Wprowadzona zasada senioratu, której częścią Pomorze Gdańskie.** **Nadchodzi okres rządów ksiażąt gdańskich, zapoczątkowanych namiestnikostwem pomorskim.**
1138 - ok. 1146 panował 8 lat	**Władysław Wygnaniec**	1105 - 1159 żył lat 54	Pierworodny syn Bolesława Krzywoustego i jego pierwszej żony Zbysławy, córki księcia kijowskiego Świętopełka II. Urodzony w 1105, poślubił ok. 1125 niemiecką księżniczkę, Agnieszkę. Małżeństwo to miało zapewnić Polsce kontakty z opozycją niemiecką, w obliczu konfliktu z cesarzem Lotarem.	Niewykluczone, że już wtedy Władysław otrzymał własną dzielnicę na Śląsku. Po śmierci Krzywoustego **w 1138**, obok Śląska właśnie, który został jego dzielnicą dziedziczną, **objął dzielnicę senioralną z Krakowem i Gnieznem oraz zwierzchnictwo nad lennymi księstwami pomorskimi**. Władysław przeniósł się do Krakowa, zabierając z sobą zaufanego biskupa Roberta (pierwszy przypadek tego typu w dziejach polskiego Kościoła), który zmienił katedrę wrocławską na krakowską. Z początku podporą rządów Władysława był jego wuj, Piotr Włost, człowiek niezwykle bogaty, fundator wielu klasztorów i kościołów. W 1141, dowiedziawszy się o decyzjach wiecu łęczyckiego z udziałem Salomei, Bolesława Kędzierzawego i Mieszka Starego, zawarł sojusz z wielkim księciem kijowskim Wsiewołodem Olegowiczem i jeszcze w tym samym roku Rusini najechali i spustoszyli Mazowsze. Po śmierci matki juniorów, Salomei, Władysław wznowił działania wojenne i zajął południową część jej dzielnicy. Pod koniec 1145 Władysław wyłupił oczy i obciął język Piotrowi Włostowi, skonfiskował jego dobra, a rodzinę skazał na wygnanie. *Kronika o Piotrze Włoście* przypisuje tragiczny los wielmoży intrydze Agnieszki, żony Władysława, ale rzeczywistym powodem wymierzenia tak okrutnej kary była najprawdopodobniej zdrada Piotra, czyli przejście do obozu juniorów. Część związanego z Piotrem możnowładztwa opuściła księcia i przeszła na stronę juniorów. W 1146 uderzył na dzielnicę Mieszka, juniorzy schronili się w Poznaniu. Podczas oblężenia został on obłożony klątwą przez arcybiskupa gnieźnieńskiego, Jakuba ze Żnina. W końcu nadeszła odsiecz i oddziały Władysława poniosły całkowitą klęskę. Pozostawiwszy w oblężonym teraz z kolei przez juniorów Krakowie żonę i dzieci, pozbawiony w kraju wsparcia, udał się w poszukiwaniu pomocy najpierw do Czech, a później do Konrada III, któremu złożył uroczysty hołd, prosząc go jako zwierzchnika o udzielenie pomocy przeciw braciom. Po nieudanej interwencji z Niemiec wziął udział w krucjacie (1147-49). Mimo działalności dyplomatycznej Agnieszki nie udało mu się już odzyskać władzy. Także wyprawa cesarza Fryderyka I Barbarossy w 1157 nie umożliwiła mu jej odzyskania. Umarł na wygnaniu prawdopodobnie 30 V 1159.	

1146 - 1173 panował 27 lat	**Bolesław IV Kędzierzawy**	1121 - 1173 żył lat 52	Urodzony w 1121 lub 1122, zmarł 5 I 1173; drugi pod względem starszeństwa syn Bolesława Krzywoustego i najstarszy syn (który dożył pełnoletności) z jego związku z córką hrabiego Bergu, Salomeą; dwukrotnie żonaty z księżniczką ruską Wierzchosławą, córką księcia nowogrodzkiego Wszewołoda (od 1136), z którą miał trójkę dzieci - synów: Bolesława i Leszka oraz nieznaną z imienia córkę; a po śmierci Wierzchosławy w 1148 z Marią, z którą najprawdopodobniej nie miał dzieci.	Od 1138 książę mazowiecki, a od 1146 zwierzchni książę Polski. Testament Krzywoustego przydzielił mu władanie nad Mazowszem i Kujawami, a stolicą jego księstwa został Płock. W 1141 i 1145-46 stał na czele buntu juniorów przeciw Władysławowi, po jego wygnaniu w 1146 objął tron krakowski, jednak musiał zażegnać najazd wezwanego przez Władysława króla niemieckiego Konrada III, któremu złożył hołd i obiecał stawić się na sąd na dworze cesarskim. Konrad zmarł w 1152, ale w 1157 sprawą Władysława zainteresował się Fryderyk Barbarossa, który najechał ziemie polskie i obległ Kędzierzawego w Poznaniu. Pokonany Bolesław złożył w Krzyszkowie hołd lenny Fryderykowi i obiecał zapłacić okup, utrzymując w zamian władzę w Polsce. Synom Władysława: Bolesławowi Wysokiemu i Mieszkowi Plątonogiemu oddał we władanie Śląsk, zatrzymując jednak dla siebie główne grody. Opanowali je wszakże w 1166, kiedy Bolesław brał udział w wyprawie krzyżowej przeciw Prusom. W wyprawie tej poległ brat Bolesława, Henryk Sandomierski, ten zajął jego dzielnicę, wydzielając z niej jedynie maleńką enklawę dla najmłodszego z braci - Kazimierza Sprawiedliwego, co wywołało niezadowolenie możnowładców. Spiskowe plany przekreśliła jednak śmierć Bolesława na początku 1173.	**W 1148, 4 kwietnia, w bulli papierza Eugeniusza III, potwierdzającej granice biskupstwa włocławskiego, zamieszczona wzmianka o grodzie gdańskim, jako "Castrum Kdanzc". Nazwa miasta pojawia się w źródłach pisanych po raz drugi.** **Nadchodzi okres rządów ksiażąt pomorskich, zapoczątkowanych namiestnikostwem. Namiestnikiem - księciem gdańska, był Subisław (Sobiesław I, urodzony ok. 1130, pierwszy znany z imienia przedstawiciel książąt Pomorza Gdańskiego, będący na poły postacią legendarną, panował 1155 - 1177/80 (zapoczątkował dynastię Subisławiców), ojciec Sambora i Mściwoja, również piastujących godność namiestników.**
1173 - 1177; 1191; 1195; 1199 - 1202 panował 2 x po 4 lata	**Mieszko III Stary**	1122 - 1202 żył lat 80	Urodzony między 1122 a 1125, zmarł 13 lub 14 III 1202; drugi syn Bolesława Krzywoustego i Salomei, córki hrabiego Bergu, Henryka; przyrodni brat Władysława Wygnańca oraz rodzony Bolesława Kędzierzawego, Henryka Sandomierskiego i Kazimierza Sprawiedliwego; ożeniony z córką króla węgierskiego Beli II - Elżbietą, z którą miał dwóch synów: Odona i Stefana, a także najprawdopodobniej trzy córki, a po jej śmierci z córką wielkiego księcia kijowskiego Izasława - Eudoksją, z którą miał trzech synów: Bolesława, Mieszka i Władysława oraz dwie córki.	Od 1138 książę wielkopolski, w latach 1173-77 i 1198-1202 książę krakowski i zwierzchni książę Polski. W testamencie otrzymywał od ojca zachodnią część Wielkopolski (dzielnicę poznańską) i podlegał władzy zwierzchniej Władysława, przeciwko któremu spiskował wraz ze swym bratem Bolesławem Kędzierzawym i matką Salomeą. Uczestnik buntu juniorów przeciwko Władysławowi, wygnanemu z kraju w 1146, **potem bliski sojusznik feudałów saskich, jak np. Albrecht Niedźwiedź, z którym brał udział w krucjacie przeciwko Pomorzu Zachodniemu w 1147.** Po śmierci Bolesława Kędzierzawego 5 stycznia 1173 Mieszkowi przypadł zgodnie z testamentem ojca tron wielkoksiążęcy w Krakowie. Nie rezydował on tam jednak, a rządy w jego imieniu sprawował tam kasztelan Henryk Kietlicz. Dzięki licznemu potomstwu Mieszko mógł prowadzić zakrojoną na szeroką skalę politykę dynastyczną. Przeciwko Mieszkowi zawiązała się opozycja złożona z panów krakowskich, niezadowolonych z jego rządów, brata Kazimierza Sprawiedliwego, syna Odona i Bolesława Wysokiego, której udało się wygnać Mieszka z tronu krakowskiego i osadzić na niej Kazimierza Sprawiedliwego. Mieszko udał się do Czech i zabiegał o wsparcie cesarza Fryderyka I Barbarossy w odzyskaniu władzy w Polsce. Jedyne zewnętrzne poparcie otrzymał jednak tylko od księcia zachodniopomorskiego Bogusława. Zmobilizowawszy także swych wielkopolskich stronników z arcybiskupem gnieźnieńskim Zdzisławem na czele opanował w 1181 znaczną część Wielkopolski, której południowo-zachodnią część wydzielił Odonowi. W 1191 opanował przejściowo Kraków, korzystając z zaangażowania Kazimierza w walki na Rusi, ale po jego powrocie musiał z niego ustąpić. Po jego śmierci w 1194 Mieszko ponowił starania o odzyskanie tronu krakowskiego, ale możnowładcy krakowscy wybrali Leszka Białego, a bitwa nad Mozgawą (13 IX 1195) pozostała nierozstrzygnięta i Mieszko zaczął zabiegać o tron krakowski na drodze dyplomatycznej. Porozumiał się on z wdową po Kazimierzu - Heleną i za cenę zwrotu jej Kujaw (zajętych przezeń w 1193) i uznania jej syna Leszka Białego za następcę tronu Mieszko odzyskał władzę w Krakowie, którą sprawował aż do swej śmierci w 1202, rezydując jednak w Kaliszu, gdzie został pochowany w ufundowanej przez siebie kolegiacie św. Pawła.	**Około 1185, najpewniej z inicjatywy księcia gdańskiego Sambora I, zbudowano kościół Św. Mikołaja, patrona kupców morskich, podróżników i rybaków, na terenie osady rzemieślniczo - handlowej w Gdańsku.** **W 1186, o czym świadczy napis nad portalem głównym klasztoru, Sambor I, syn Sobiesława, wystosował akt fundacyjny klasztoru Cystersów w Oliwie (otwarcie klasztoru 2 lipca), dokąd sprowadził zakonników z Kołbacza k/Stargardu, gdzie przyszli z Danii (pierwszy opat - Ditthard). Według Kadłubka, akt erekcyjny potwierdził Kazimierz Sprawiedliwy. Odtąd książęta Pomorscy chowani byli w Oliwie, ich żony, w założonym nieco później, kościele klasztornym norbertanek w Żukowie.** **Oliwa, to nazwa przyniesiona przez Cystersów - np. w Hiszpanii też jest Oliva.** **Cystersi otrzymali nadania - aż do Strzyży (w kier. Gdańska), i Nowego Portu (kier. do morza).**

1177 - 1194 panował 17 lat, z przerwą 1191	**Kazimierz II Sprawiedliwy**	1138 - 1194 żył lat 56	Urodzony w 1138, zmarł 5 V 1194; najmłodszy syn Bolesława Krzywoustego i córki hrabiego Bergu, Salomei, przyszedł na świat najprawdopodobniej tuż przed śmiercią ojca; rodzony brat Bolesława Kędzierzawego, Mieszka Starego i Henryka Sandomierskiego; żonaty z czeską księżniczką Heleną, córką księcia znojemskiego Konrada II z dynastii Przemyślidów; miał kilku synów, m.in. Leszka Białego i Konrada Mazowieckiego.	Od 1166 książę na Wiślicy, od 1177 książę krakowski i zwierzchni książę Polski, od 1186 książę kujawski i mazowiecki. Od śmierci matki w 1144 pod opieką Bolesława Kędzierzawego. W 1157 musiał udać się na dwór Fryderyka Barbarossy jako zakładnik i gwarant lojalności Bolesława, skąd powrócił w 1161. Po śmierci Henryka Sandomierskiego w 1165, który przed śmiercią zapisał swe księstwo Kazimierzowi, otrzymał on jako swe władztwo terytorialne jedynie niewielki obszar wokół Wiślicy. Po wypędzeniu z kraju Mieszka Starego w 1177 Kazimierz został powołany na tron krakowski, na którym panował do śmierci w 1194. Pragnąc pozyskać duchowieństwo, nadał mu liczne przywileje w 1180 na zjeździe w Łęczycy. W 1181 uchronił się przed próbą powrotu na tron krakowski, podjętą przez Mieszka Starego, a dla umocnienia swego panowania uznał w 1184 zwierzchnictwo cesarskie. W 1189 interweniował na Rusi na rzecz wypędzonego przez Węgrów księcia halickiego Włodzimierza Jarosławowicza. W 1191 chwilowo pozbawiony władzy przez Mieszka Starego, odzyskał ją jednak jeszcze tego samego roku przy pomocy posiłków ruskich. W 1193 zorganizował wyprawę przeciw Jaćwingom. Po powrocie z niej zmarł nagle podczas uczty, co wzbudziło podejrzenie o zatrucie. Pochowany w katedrze w Krakowie.	
1210 - 1211 panował 1 rok	**Mieszko Plątonogi**	1130 - 1211 żył lat 81	Urodzony ok. 1130, drugi syn Władysława Wygnańca, kaleka. Od 1146 przebywał u boku matki, Agnieszki w Altenburgu. Najprawdopodobniej za pośrednictwem Mieszka Starego poślubił on przedstawicielkę jednej z linii czeskich Przemyślidów, Ludmiłę, zakładając odrębną linię piastowską (przetrwała do XVII w.).	W 1163, wskutek interwencji cesarskiej, został osadzony wraz z braćmi przez Bolesława Kędzierzawego na Śląsku. Mieszko wystąpił przeciwko swojemu starszemu bratu, Bolesławowi Wysokiemu. W 1178 po interwencji Kazimierza Sprawiedliwego uzyskał tylko osobną dzielnicę raciborską i dwie ważne kasztelanie, należące dotąd do dzielnicy krakowskiej: Bytom (z Siewierzem) i Oświęcim. Wraz z żoną założył żeński konwent premonstrantek (norbertanek) w Rybniku. Po śmierci Kazimierza Sprawiedliwego w 1194 dążył do objęcia tronu krakowskiego, a gdy małopolskie możnowładztwo wybrało małoletniego Leszka Białego, popierał przeciw niemu Mieszka Starego. Po śmierci Bolesława Wysokiego w 1201 i Mieszka Starego w 1202 jako najstarszy książę piastowski wznowił pretensje do tronu krakowskiego, powołując się na testament Bolesława Krzywoustego, w czym uzyskał poparcie papieża Innocentego III (bulla z 9 VI 1210). W 1210 opanował Kraków i utrzymał się tam do śmierci, 16 V 1211. Prawdopodobnie pochowany w katedrze krakowskiej.	**Następca Sambora I - Mściwój I drugi syn Sobiesława I, wraz z żoną Zwinisławą sprowadzają do Żukowa Norbertanki ze Strzelna, nadając klasztorowi Świemirowo, Żukowo, Dębogórze, Oksywie, i inne…** **Mściwój złożył hołd lenny duńskiemu Waldemarowi, jednak te wpływy duńskie, czy szwedzkie, w tym czasie nie szczególne.**
1194 - 1195; 1195 - 1199; 1202 (1206) - 1227 panował 25 lat z przerwą w 1195 i 1210 - 1211	**Leszek Biały**	1186 - 1227	Urodzony ok. 1186, zmarł 23 XI 1227; trzeci syn Kazimierza Sprawiedliwego i księżniczki znojemskiej Heleny. Po śmierci Romana Halickiego w 1205 zaangażowany w rozgrywki o tron halicki; uzyskał wpływ na księstwo włodzimierskie. W 1214 zawarto traktat polsko-węgierski, w myśl którego księstwo halickie miało stać się samodzielnym królestwem z węgierskim królewiczem Kolomanem i córką Leszka Salomeą na tronie, co osiągnięto w 1219.	Po śmierci Mieszka Starego w 1202 objął władzę książęcą na tronie krakowskim, gdzie panował z niewielką przerwą aż do swej śmierci. Po śmierci Romana Halickiego w 1205 zaangażowany w rozgrywki o tron halicki; uzyskał wpływ na księstwo włodzimierskie. W 1214 zawarto traktat polsko-węgierski, w myśl którego księstwo halickie miało stać się samodzielnym królestwem z węgierskim królewiczem Kolomanem i córką Leszka Salomeą na tronie, co osiągnięto w 1219. Kościół popierał rządy Leszka, a ten w 1207 wyraził zgodę na pierwszy kanoniczny wybór biskupa, którym został słynny kronikarz Wincenty Kadłubek. W zamian za to papież Innocenty III przesłał bullę protekcyjną, uznającą Leszka za prawowitego księcia krakowskiego. Ten sam papież wydał jednak także bullę nakazującą polskim książętom przestrzeganie zasady senioratu, co podważało legalność rządów Leszka w Krakowie. W lipcu 1210 odbył się w Borzykowej synod połączony ze zjazdem książąt z udziałem Leszka, gdzie wystawiono wielki przywilej immunitetowy dla Kościoła. W 1215 w Wolborzu książęta pod przewodnictwem Leszka nadali Kościołowi drugi ważny immunitet. W 1218 w Sądowlu Leszek Biały spotkał się z Henrykiem Brodatym i Władysławem Laskonogim i ustalono, że władza nad Małopolską i Wielkopolską przejdzie na Leszka albo Laskonogiego, w zależności od tego, kto przeżyje drugiego, wszyscy trzej ponadto postanowili podjąć chrystianizację Prus. Leszek i Henryk zobowiązali się także do udziału w krucjacie, ale nie wypełnili tego (Leszek tłumaczył się tym, że w Ziemi Świętej nie ma piwa). **W 1225 wrogi Leszkowi ród Gryfitów zaprosił na tron krakowski Henryka Brodatego, ten jednak najechał wtedy Ziemię Lubuską. Leszek został zamordowany w 1227 podczas zjazdu książąt w Gąsawie przez siepaczy księcia pomorskiego Świątopełka.** Miejsce pochówku Leszka Białego to katedra krakowska.	**Następca Msciwoja I, Świętopełk II Wielki, namiestnik pomorski od 1219/20 - 1227, a książę gdański 1227 - 1266, napadł w 1227 zjazd książąt w Gąsawie, i tam zabito Leszka Białego. Po tym Świętopełk II przyjął tytuł *dux* - książę.**

1202 lub 1202 - 1206; 1227 - 1228; 1230	**Władysław III Laskonogi**	1161 - 1231 żył lat 70	Urodzony między 1161 a 1166, najmłodszy syn Mieszka III Starego i jego pierwszej żony, Rusinki Eudoksji. W 1177 musiał prawdopodobnie uchodzić z ojcem za granicę. **W 1186 bawił na dworze swego szwagra, Bogusława I Pomorskiego, co być może zaowocowało poślubieniem Łucji, córki księcia rugijskiego, lennika Danii.**	Po śmierci ojca w 1202 objął rządy w Krakowie, wkrótce jednak został usunięty przez tamtejsze możnowładztwo. Została mu jedynie Wielkopolska, gdzie sprawował także rządy opiekuńcze w dzielnicy kalisko-poznańskiej, należącej do jego bratanka, Władysława Odonica, który w 1206 wszczął, stłumiony przezeń, bunt w celu odzyskania swej ojcowizny. W 1207 utracił jednak na jego rzecz południową część Wielkopolski. Przeciwnik programu emancypacji Kościoła spod zależności władzy świeckiej, którego rzecznikiem był arcybiskup Henryk Kietlicz. W 1206 doszło między nimi do otwartego konfliktu. Arcybiskup rzucił klątwę na księcia, a ten wygnał go z kraju. Popierała go przy tym część kleru, m.in. biskup poznański Arnold i jego kanclerz Wincenty. Papież opowiedział się jednak po stronie arcybiskupa i polecił polskim książętom stanąć po jego stronie. W 1210 na zjeździe w Borzykowej zawiązała się koalicja książąt popierających Kietlicza. W 1216 utracił na rzecz Odonica Poznań, rok później opanował jednak całą Wielkopolskę, zmuszając Odonica do opuszczenia kraju. W tym roku toczył także wojnę z Henrykiem Brodatym, w wyniku której uzyskał ziemię lubuską, po czym zawarł, wobec braku potomstwa, układy o dziedziczeniu z Henrykiem Brodatym i Leszkiem Białym. W 1225 Lubusz najechał landgraf Turyngii Ludwik, a zagrożony Laskonogi zwrócił się o pomoc do Leszka i Henryka. Leszek zwołał na listopad 1227 zjazd książąt i biskupów do Gąsawy, który miał rozważyć spór Laskonogiego z Odonicem. **Na wiecujących książąt napadł Świętopełk gdański w porozumieniu z Odonicem, Leszek został zabity, a Henryk ciężko ranny (Laskonogiego tam nie było).** W 1228 udało mu się pokonać i wziąć do niewoli Odonica. Wtedy zapewne, na zjeździe w Cieni z udziałem dostojników małopolskich, przyjął wybór na księcia krakowskiego, obiecując jednocześnie adoptować dwuletniego syna Leszka Białego. Wystawił tam dwa przywileje na rzecz Kościoła i możnych księstwa krakowskiego. W tym samym roku, nie rezygnując formalnie z Krakowa, odstąpił Henrykowi Brodatemu rządy w Małopolsce. W 1229 Odonic wyparł Laskonogiego z Wielkopolski, a ten przekazał całe dziedzictwo po sobie Henrykowi Brodatemu i jego synowi. W 1231 podjął przy pomocy książąt śląskich nieudaną wyprawę na Wielkopolskę, po czy wycofał się na Śląsk. 18 sierpnia 1231 został prawdopodobnie zamordowany przez niemiecką dziewczynę, którą usiłował zgwałcić. Długosz wspomina o jego "rozpuście i wszeteczeństwach".	**Po śmierci jego brata Sambora I około 1205, Władysław Laskonogi książę krakowski najprawdopodobniej mianował Msciwoja I, księciem/namiestnikiem gdańskim. Po wygaśnięciu około 1207 rodu Powałów, z którymi Mściwoj był spokrewniony po kądzieli, przeforsował swoje prawa do ziemi wyszogrodzkiej.**
0d 1201 władał coraz to większą liczbą księstw Polskich, 1228 - 1229; 1232 - 1238 władał wielką częścią Polski 8 lat	**Henryk I Brodaty**	1165 - 1238 żył lat 73	Urodzony między 1165 a 1170, zmarł 19 III 1238; od 8 XII 1201 książę wrocławski, od 1232 - krakowski i od 1234 - wrocławski; syn Bolesława Wysokiego i Adelajdy z Sulzbachu; w okresie 1186-1190 poślubił córkę hrabiego Andechs, Bertolda VI - Jadwigę; miał z nią siedmioro dzieci, z których czwórka zmarła.	W 1201, po śmierci ojca objął Śląsk. Pierwszym jego posunięciem politycznym było dokonanie zamiany ziemiami z Władysławem Laskonogim, Ziemię Lubuską oddał on w zamian za Kaliską. Jednak gdy w 1210 margrabia Łużyc, Konrad, zaatakował Lubusz, Henryk odebrał go rok później i utwierdził tam swoje panowanie. W 1217 zawarł on z Laskonogim układ gwarantujący mu następstwo w dzielnicach bezdzietnego księcia. **W latach 1222-23 brał udział w walkach z Prusami**, a w 1225 próbował opanować Kraków. Podczas zjazdu w Gąsawie 1227, zakończonego morderstwem Leszka Białego, uniknął śmierci dzięki poświęceniu jednego ze swych rycerzy. W lecie 1228 doszło do wojny między Henrykiem a Konradem Mazowieckim, w której ten ostatni został trzykrotnie pokonany. Rok później w trakcie wiecu w Spytkowicach, podczas mszy, stronnicy Konrada napadli Henryka i porwali go do Płocka, skąd wrócił dzięki wstawiennictwu swojej żony Jadwigi. Konrad wypuścił Henryka na wolność pod warunkiem, że zrzeknie się on pretensji do Krakowa. Brodaty złożył przyrzeczenie, ale tuż po tym wysłał do Rzymu suplikę z prośbą o zwolnienie go z przysięgi złożonej pod przymusem. W tym samym roku rozciągnął swe władztwo na księstwo opolskie, a w 1232 ostatecznie opanował dzielnicę krakowską i przejął władzę nad księstwem sandomierskim w ramach rządów opiekuńczych nad Bolesławem Wstydliwym. Rok później, już po śmierci Władysława Laskonogiego (1230) rozpoczął wojnę o Wielkopolskę z bratankiem tamtego, Władysławem Odonicem, zakończoną częściowym sukcesem i opanowaniem południowej Wielkopolski aż po Wartę. Władał on w tym czasie całym Śląskiem, Ziemią Lubuską, połową Wielkopolski, ziemią krakowską i sandomierską oraz księstwem opolskim, najmocniejszą pozycję mając jednak na Śląsku, co na kilka lat przed śmiercią (1238) czyniło go najpotężniejszym wówczas polskim księciem. Henryk Brodaty został pochowany w kościele cystersek w Trzebnicy.	

1222 - 1238 władał znacznymi ksiestwami Polskimi, okresowo wspólnie z ojcem Henrykiem Brodatym; 1238 - 1241; łącznie 19 lat	**Henryk II Pobożny**	1196 - 1241 żył lat 45	Urodzony między 1196 a 1207, zmarł 9 VI 1241; trzeci syn księcia śląskiego Henryka Brodatego i córki hrabiego Andechs, Bertolda VI - Jadwigi. W latach 1214-1218 Henryk poślubił księżniczkę czeską Annę, córkę Przemysła Ottokara I i węgierskiej królewny Konstancji; miał z nią dwanaścioro dzieci.	Około 1222 został dopuszczony przez ojca do współrządów, w 1224 miał już do swej dyspozycji własne pieczęcie, notariusza i dworzan. W 1227 po zamachu w Gąsawie, skąd ojciec wrócił ranny, Henryk przejął na parę miesięcy ster rządów w dzielnicy; podobnie było dwa lata później, kiedy Brodatego porwał Konrad Mazowiecki. W 1234 Henryk objął rządy nad częścią Wielkopolski, którą Władysław Odonic za pomoc w tłumieniu buntu przekazał Brodatemu. Rok później Odonic wszczął jednak walki o odzyskanie tych ziem. W 1238 po śmierci swego ojca Henryk objął rządy nad Śląskiem, ziemią krakowską i zachodnią częścią Wielkopolski. W 1239 w konflikcie papiestwa z cesarstwem Henryk opowiedział się po stronie papieża, dzięki czemu wygrał konflikt z arcybiskupem Pełką. W tym samym roku rozbił wojska brandenburskie oblegające Lubusz i odzyskał utracony rok wcześniej Santok. Był on opiekunem i inicjatorem sprowadzenia do Polski zakonu franciszkanów, w 1240 ufundował we Wrocławiu klasztor pod wezwaniem św. Jakuba, a w Krzeszowie - klasztor benedyktyński. Henryk Pobożny poległ 9 VI 1241 pod Legnicą w bitwie przeciw Mongołom (Tatarom). Został pochowany w kościele franciszkanów we Wrocławiu.	**Świętopełk II Wielki (namiestnik pomorski 1219/20 - 1227, ks. gdański 1227 - 1266), wykorzystując walki o władzę w Polsce, przyjął tytuł księcia i utworzył niezależne księstwo. Świętopełk dążył do uniezależnienia Pomorza. Po śmierci Świetopełka rozpoczęły się spory o sukcesję między braćmi Warcisławem (Warcisław I Świecki, ks. świecko - lubiszewski 1227 - 1232/33) i Mściwojem II (Mściwój II, ks. świecki 1255 - 1270, ks. pomorski 1270 - 1294). Mściwojowi udało się zapewnić wsparcie księcia Wielkopolski Bolesława Pobożnego, który osobiście poprowadził rycerstwo Wielkopolskie i pomorskie na Gdańsk, i zdobył go po krótkim szturmie. Zwycięstwo to zapoczątkowało ścisłą współpracę władców obu księstw, co na zjeździe w Kępnie w 1282 zaowocowało uznaniem wielkopolskiego Przemysła II następcą Mściwoja na książęcym tronie gdańskim.**
1241	**Bolesław V Rogatka**	1220 - 1278 żył lat 58	Urodzony między 1220 a 1225, najstarszy syn Henryka Pobożnego i Anny, księżniczki czeskiej. **Ożeniony** najpierw (1242) z hrabianką anhalcką Jadwigą (zm. 1259), z którą miał ośmioro dzieci, a **potem z księżniczką pomorską Eufemią, córką Sambora, która od niego odeszła.**	Po śmierci ojca na polach legnickich 9 IV 1241 został władcą Dolnego Śląska, ziemi krakowskiej, połowy wielkopolski i Ziemi Lubuskiej. Jako młody książę prowadził hulaszcze życie, otaczał się zbieraniną sprowadzanych z Niemiec najemnych żołnierzy, błędnych rycerzy i ludzi spod ciemnej gwiazdy, których wynajmował do walk z braćmi, najazdów i wojen z sąsiadami. We wrześniu 1241 ziemię krakowską najechał i zdobył Kraków Konrad Mazowiecki. W latach 1241-1242 możnowładztwo wielkopolskie opowiedziało się za miejscową linią Piastów, reprezentowaną przez synów Władysława Odonica: Przemysła I i Bolesława Pobożnego. W rękach Rogatki pozostały grody wysunięte najdalej na zachód: Santok, Międzyrzecz i Zbąszyń. Z kolei możnowładztwo śląskie, zaniepokojone jego rozrzutnością i stratami terytorialnymi, postanowiło ograniczyć zakres jego władzy i uwięziło go w 1247 w Legnicy. W rezultacie został on zmuszony do zgody na dopuszczenie do współrządów swego brata, Henryka III, co okazało się nierealne. W 1248 doszło, za pośrednictwem biskupa wrocławskiego Tomasza, do podziału Dolnego Śląska na dzielnice: wrocławską i legnicko-głogowską. Rogatka wybrał pierwotnie dzielnicę wrocławską, ale w końcu zdecydował się na legnicką. Pragnąc pozbyć się rywala, wynajął niemieckich najemników i za cenę pomocy przeciw bratu odstąpił połowę Ziemi Lubuskiej arcybiskupowi magdeburskiemu, a z drugiej połowy uznał się lennikiem. Henryk zaś ofiarował margrabiemu Miśni, za pomoc przeciw bratu, Szydłów i tereny między Bobrem a Kwisą (albo tereny wokół Krosna), do transakcji jednak nie doszło. W 1249 wybuchły walki między braćmi, a Bolesław podczas wyprawy na Wrocław spalił w Środzie kościół wraz z zamkniętymi w nim mieszczanami. Przemysł I i młodszy brat Rogatki, Konrad, najechali na Śląsk i porwali Bolesława. W zamian za wypuszczenie musiał on odstąpić Konradowi Głogów. W 1248 i 1249 Rogatka wydał dwa przywileje na rzecz biskupstwa wrocławskiego. Niemniej w nocy 2 października 1256 napadł wraz ze swoimi ludźmi biskupa Tomasza i uprowadził go do Wlenia, a potem do Legnicy, gdzie przez pół roku więził go w wieży. Do Legnicy zaprosił Konrada, pragnąc go także uwięzić, ale ten, w porę ostrzeżony, sam porwał Bolesława i wywiózł go do Głogowa. Za porwanie biskupa Rogatka został uroczyście wyklęty, a arcybiskup Pełka groził zorganizowaniem przeciw niemu wyprawy krzyżowej. W grudniu 1258 Rogatka przyrzekł biskupowi Tomaszowi zadośćuczynienie i zobowiązał się do pokuty, którą odbył wraz z setką rycerzy 20 XII 1261. Przed katedrą wrocławską ukorzył się przed biskupem Tomaszem i wręczył mu przywilej gwarantujący pełny immunitet dla posiadłości biskupich, a także obiecał przez sześć lat płacić co roku po grzywnie złota na budowę nowej katedry. 18 II 1277 Rogatka porwał Henryka z jego dworu w Jelczu pod Wrocławiem i uwięził we Wleniu. Król czeski, Przemysław Ottokar, zaangażowany w spór z Rudolfem Habsburgiem, nawiązał układy z Rogatką i przyznał mu w lipcu zachodni pas ziemi wrocławskiej ze Środą i Strzegomiem. W drugi dzień świąt Bożego Narodzenia 1278 Rogatka zmarł na dyzenterię. Na krótko przed śmiercią ufundował klasztor dominikanów w Legnicy, w którym został pochowany. Uwielbiał turnieje rycerskie i słuchanie pieśni, łączyły go związki z "grajkiem" Surianem.	

1229 - 1230; 1230 - 1232 z przerwą w 1230; 1241 - 1243	**Konrad I Mazowiecki**	1187 - 1247 żył lat 60	Urodzony ok. 1187, zmarł 31 VI 1247, młodszy syn Kazimierza Sprawiedliwego i Heleny, księżniczki znoimskiej, żonaty z księżniczką ruską, Agafią.	Po śmierci Mieszka Starego w 1202 objął rządy nad Kujawami i Mazowszem. Wspólnie ze swym bratem, Leszkiem Białym, podejmował wyprawy zbrojne na Ruś i przeciw Prusom, popierał reformę kościelną arcybiskupa Henryka Kietlicza, współdziałał przy udzielaniu przywilejów dla kościołów w Borzykowej i Wolborzu, a także walczył z Władysławem Laskonogim. Wspierał akcje misyjne cystersów na terenie Prus. W 1222 nadał biskupowi pruskiemu Chrystianowi liczne dobra w zdobytej przez siebie ziemi chełmińskiej i wziął udział w wyprawie krzyżowej przeciw Prusom. W latach 1225-1226 podjął rozmowy z Krzyżakami, wypędzonymi z Siedmiogrodu przez króla Węgier, i osadził ich w ziemi chełmińskiej, a w 1228 poczynił nadania dla braci dobrzyńskich. W tym samym roku porwał Henryka Brodatego z wiecu w Spytkowicach pod Zatorem. Na prośbę żony Henryka, Jadwigi, zwolnił go, w zamian za zrzeczenie się przez tamtego praw do Krakowa, który Konrad zajął w 1229. Henryk odzyskał jednak miasto w 1231, uzyskawszy od papieża unieważnienie deklaracji złożonej pod przymusem. Konrad zajął Kraków ponownie w 1241, po najeździe tatarskim. Zwoławszy do Skarbimierza przedstawicieli niechętnych mu wielkich rodów krakowskich (Gryfitów, Starżów, Odrowążów i Awdańców), uwięził ich. Wcześniej, w 1233 uwięził także na zamku w Czersku księżnę Grzymisławę i jej syna Bolesława Wstydliwego. W 1242 został wypędzony z Krakowa przez wojewodę Klemensa z Ruszczy Gryfitę. W 1243 pokonał go pod Suchodołem Bolesław Wstydliwy i wyparł z Małopolski. Konrad cieszył się opinią człowieka okrutnego. W 1217 skazał na oślepienie wojewodę mazowieckiego, Krystyna, a w 1239 wydał na męki i kazał powiesić płockiego scholastyka, Jana Czaplę, za co został obłożony klątwą. Aby uzyskać cofnięcie klątwy, poczynił liczne nadania i fundacje dla Kościoła. Autor lokacji Płocka (1237), aktu, na mocy którego kupcy mieli podlegać prawu rycerskiemu i być połączeni w gminę z własnym sołtysem i jurysdykcją. Prawdopodobnie pochowany w katedrze Płockiej.	
1243 - 1279	**Bolesław V Wstydliwy**	1226 - 1279 żył lat 53	Urodzony 21 VI 1226, syn Leszka Białego i księżniczki ruskiej Grzymisławy. W niecałe półtora roku po jego urodzeniu w Gąsawie został zamordowany jego ojciec. Matka, księżniczka Grzymisława, pragnąc uniknąć opieki nad małoletnim Bolesławem i księstwem, przyjęła tytuł ductrix Cracoviae et Sandomiriae, a z czasem też - ducissa Poloniae, naśladując mężowskie pretensje do zwierzchnictwa nad całą Polską. Do jej śmierci w 1258 Bolesław radził się jej w najważniejszych sprawach. 5 V 1228 na wiecu w Cieni książęta uchwalili akt, na mocy którego Władysław Laskonogi zobowiązał się do adopcji Bolesława, w przyszłości jedynego dziedzica dzierżonych przezeń księstw. Grzymisławie i jej małoletniemu synowi wydzielono księstwo sandomierskie. Najprawdopodobniej na początku 1233 Bolesława wraz z matką zwabił na spotkanie Konrad Mazowiecki. Według bulli Grzegorza IX Konrad ograbił Grzymisławę i osadził ją wraz z synem na zamku w Czersku,	Po odniesieniu zwycięstwa nad Konradem, Bolesław zaczął się tytułować księciem krakowsko-sandomierskim i objął ojcowiznę bez ziemi łęczycko-sieradzkiej i tzw. kasztelanii zapilickich. Konrad podjął jeszcze przy pomocy książąt ruskich zmagania o tron krakowski, ale bez efektu. Wraz z Bolesławem Pobożnym należał on do stronnictwa węgierskiego, co znalazło wyraz w małżeństwie z córką Beli IV - Kingą. Wspierał teścia w wojnie z królem Czech, Przemysławem Ottokarem II, w nieudanej wyprawie na Morawy (1253) i wojnie z 1260. W związku z buntem rycerstwa przeszedł on w 1273 do obozu proczeskiego, nie odnosząc jednak z tego żadnych korzyści. W 1264 zorganizował zwycięską wyprawę przeciw Jaćwingom, a także popierał działalność misjonarską prowadzoną na ich terenach przez zakony mendykanckie. Podczas drugiego najazdu mongolskiego(1259-1260) opuścił jednak swe księstwo. Obdarzał szczodrze rozwijające się wówczas domy zakonne reguły franciszkańskiej, przeprowadzał lokacje miast i wsi: Krakowa (1257), Bochni (1253), Jędrzejowa (1271) i innych. dokonał radykalnej reformy żup wielickich i bocheńskich, pozostających do tej pory w dużym stopniu w rękach prywatnych; odtąd stały się wyłączną własnością państwa, co wiązało się także z wprowadzeniem nowych metod eksploatacji złóż soli kamiennej. Zmarł w 1279. Pochowany w kościele franciszkanów w Krakowie.	**1253 - dokument biskupa kujawskiego Wolmira, tworzący pierwszy podział parafialny, w którym po raz pierwszy nazwa Gdyni - Gdina, a także Wikomino, Obłuże, Pogórze, parafia Oksywska (kościół Michała Archanioła).**

		a później w Sieciechowie. Na rzecz więźniów interweniował Henryk Brodaty, a pomoc w ucieczce z więzienia w Sieciechowie przygotował Klemens z Ruszczy, który później zrobił u boku Bolesława karierę, i opat sieciechowski Mikołaj z Galii. Uciekinierom przywrócono księstwo sandomierskie, nad którym zarząd objął Henryk Brodaty. Grzymisława i Bolesław musieli się zrzec praw do Krakowa. Brodaty umieścił Grzymisławę z synem w Skale (dolina Prądnika), chcąc zabezpieczyć ich przed Konradem. W latach 1241-1243 Bolesław przebywał zapewne za granicą, po ucieczce przed Mongołami. Wrócił wezwany najprawdopodobniej przez opozycję przeciw Konradowi, wspierany posiłkami swego szwagra, króla Węgier Beli IV. Do rozprawy z Konradem, zwycięskiej dla Bolesława, doszło pod Suchodołem (?).	
Bolesław Pobożny	1221 - 1279 żył lat 58	Urodzony w 1221, zmarł 13 kwietnia 1279, od 1239 książę wielkopolski, **syn Władysława Odonica i Jadwigi Gdańskiej**.	Początkowo sprawował rządy wspólnie ze swoim bratem, Przemysłem, a później samodzielnie w dzielnicy kaliskо-gnieźnieńskiej. W 1250 Przemysł uwięził Bolesława, uwolnił go jednak w 1253 pod naciskiem arcybiskupa Pełki. W 1256 Bolesław poślubił siostrę księżnej Kingi, Jolantę Helenę, z którą miał trzy córki. Od 1257, po śmierci brata, Bolesław objął rządy także nad dzielnicą poznańską. W 1264 wystawił pierwszy na ziemiach polskich przywilej dla Żydów. **Przez cały czas toczył walki z Krzyżakami i Brandenburczykami. W 1272 odebrał tym drugim Gdańsk i zawarł sojusz z tamtejszym księciem Mściwojem. W 1278 obaj najechali Brandenburgię i odzyskali utracony poprzednio gród Santok.**

1279 - 1288	**Leszek Czarny**	1240 - 1288 żył lat 48	Urodzony między 1240 a 1242, syn Kazimierza Konradowica, księcia Kujaw i ziemi łęczycko-sieradzkiej, oraz Konstancji, córki Henryka Pobożnego (zm. 1257).	Prawdopodobnie ok. 1260 Leszek znalazł się w obozie przeciwników ojca, wraz ze swym wujem, Siemowitem mazowieckim, księciem wielkopolskim Bolesławem Pobożnym i dziedzicem Krakowa, Bolesławem Wstydliwym. Kiedy Kazimierz walczył z Bolesławem Pobożnym o Ląd, a z Bolesławem Wstydliwym o Lelów, synowie jego wszczęli bunt i opanowali południowe obszary jego ziem. Leszek został udzielnym księciem dzielnicy sieradzkiej i związał się z Bolesławem Wstydliwym, który w 1265 miał go usynowić i ożenić z księżniczką ruską Gryfiną, siostrzenicą jego żony Kingi. W polityce zagranicznej Leszek pozostawał wierny prowęgierskiemu i antyczeskiemu kierunkowi Bolesława Wstydliwego, był także jego sojusznikiem w walce z książętami śląskimi. Natomiast jego żona, Gryfina, związała się z Czechami. W 1271 doszło do zerwania małżeństwa, a otwarty konflikt między małżonkami trwał do 1275 Księżna oskarżyła Leszka o impotencję (faktycznie leczył się on u jednego z najznakomitszych medyków owych czasów, Mikołaja z Krakowa). Dopiero pośrednictwo Bolesława Wstydliwego doprowadziło do pojednania. W 1279 Bolesław zmarł bezpotomnie i zgodnie z jego wolą Leszek zasiadł na tronie krakowskim. W 1280 wojska Leszka pokonały pod Gośliami złożone z Tatarów i Jaćwingów oddziały księcia halickiego, Lwa, dwa lata później udało mu się odeprzeć najazd Jaćwingów, a w trzy lata później - Litwinów. Na przełomie 1287 i 1288 wycofał się on przed najazdem tatarskim na Węgry. W latach 1280-1281 Leszek wszedł w ostry konflikt z biskupem Pawłem z Przemankowa, kwestionując niektóre nadania na rzecz Kościoła, poczynione przez jego poprzednika, Bolesława Wstydliwego. Biskup został uwięziony, co wywołało interwencję papieską, po której hierarchę uwolniono i miał on dostać spore odszkodowania. W 1285 przeciwko Leszkowi wystąpili zbrojnie możni (rody Starżów i Toporczyków), powołując na tron krakowski księcia mazowieckiego, Konrada II. Leszek ponownie uszedł na Węgry, gdzie zgromadził posiłki, dzięki którym pokonał pod Bogucicami Konrada i jego zwolenników. 30 IX 1288 umarł bezpotomnie w Krakowie, być może z powodu zarazy, wyznaczywszy na swego następcę księcia wrocławskiego, Henryka IV Probusa. Został pochowany w kościele dominikanów w Krakowie. Podczas rządów w ziemi sieradzkiej zakładał miasta na prawie niemieckim i wspomagał rozwój wsi kolonizacyjnych. Uzyskawszy tron krakowski sprzyjał tamtejszemu mieszczaństwu, nadawał przywileje sądowe i gospodarcze dla Krakowa, Sandomierza i Buska, a także budował mury obronne. Pochowany w kościele dominikanów w Krakowie.

1288 - 1290	**Henryk IV Prawy** zwany też **Probus**	1257 - 1290 żył lat 33	Urodził się w 1257 lub 1258, jedyny znany syn księcia wrocławskiego Henryka III, syna Henryka Pobożnego i Judyty, córki Konrada I Mazowieckiego, poprzednio żony Mieszka Otyłego opolsko-raciborskiego (zmarła tuż po urodzeniu Henryka). W 1266, po śmierci ojca, stał się dziedzicem jego księstwa, nad którymi rządy przejął, wobec małoletniości następcy, stryj jego Władysław, arcybiskup salzburski. Stryj powierzył Henryka królowi czeskiemu na dwór w Pradze. Tam zetknął się on z wykwintnym życiem dworskim, w którym się rozsmakował. Później rozwinął on u siebie życie dworskie z występami poetów i turniejami, a także sam komponował pieśni miłosne na wzór minnesaengerów. W 1273 zostaje uznany za pełnoletniego, ale nadal utrzymuje się jego zależność od króla czeskiego Przemysła Ottokara II.	18 lutego 1277 z jego dworu w Jelczu pod Wrocławiem porwali go ludzie Bolesława Rogatki i uwięzili we Wleniu. 22 lipca za cenę uwolnienia odstąpił Rogatce szóstą część swego terytorium, ze Strzegomiem i Środą. Na wieść o śmierci króla czeskiego w bitwie pod Suchymi Krutami (25 VIII 1278) ruszył zbrojnie na Pragę, aby zażądać regencji w Czechach i opieki nad małoletnim Wacławem II. Ubiegł go jednak w tym Otton brandenburski i Henryk musiał się zadowolić, otrzymaną od Rudolfa Habsburga jako dożywotnie odszkodowanie, ziemią kłodzką. W lutym 1281 wezwał on na zjazd w Baryczy swych sąsiadów: Przemysła II wielkopolskiego, Henryka legnickiego (syna Rogatki) i Henryka głogowskiego, po czym uwięziwszy ich, zmusił do ustępstw. Przemysł odstąpił mu ziemię wieluńską, a obaj Henrykowie zajęli wobec niego pozycję lenną. W następnych latach narastał spór Henryka IV z biskupem Tomaszem II o wsie założone przez biskupów w puszczy granicznej. Książę został wyklęty, ale poparli go miejscowi franciszkanie, premonstratensi i cystersi, a także Piastowie śląscy (poza górnośląskimi), większość rycerstwa i miasta. Skonfiskował on dobra biskupie w Nysie i Otmuchowie, wygnał ze swego księstwa zwolenników biskupa i zabronił stosować się do zarządzeń biskupich. W styczniu ogólnopolski synod w Łęczycy, któremu przewodził arcybiskup Jakub Świnka, potępił jednak Henryka, a ten zwolnił skonfiskowane dobra biskupie i dokonał dalszych ustępstw na rzecz Kościoła. W 1288, po śmierci Leszka Czarnego Henryk wystąpił jako następca na tronie krakowskim; Wawel wydał mu kasztelan krakowski, Sułko z Niedźwiedzia, a miejscowi rzeźnicy otworzyli bramy miasta. Napotkał wszakże na opór biskupa krakowskiego Pawła z Przemankowa, sporej części rycerstwa, Władysława Łokietka i księcia halickiego Lwa. Poparli go natomiast książęta śląscy oraz miasta, zwłaszcza Kraków i Wrocław. Do papieża wysłał Henryk poselstwo z prośbą o przywrócenie królestwa w Krakowie, zmarł jednak 24 czerwca 1290 we Wrocławiu, prawdopodobnie otruty. Miejsce pochówku to kolegiata św. Krzyża na Ostrowiu Tumskim we Wrocławiu. Księstwo wrocławskie zapisał Henrykowi Głogowskiemu, Kraków Przemysłowi II (jako przyszłemu królowi), ziemię kłodzką zwrócił Wacławowi II, a biskupowi wrocławskiemu pełnię praw książęcych w ziemi nysko-otmuchowskiej. Nie szczędził przywilejów miastom (siedemnaście dla samego Wrocławia, w tym pierwsze w Europie Środkowej prawo składu, poza tym np. przywilej lokacyjny dla Wieliczki), organizował ruch osadniczy.	**1283 - koniec podboju Prus przez Krzyżaków. Rozpoczął się podział ziemi pomorskiej i Prus. Wydaje się, że najwięcej zyskał Sambor, założył m.in. Tczew. Współdziałał z Krzyżakami.**
1290 - 1291; 1295 - 1296 panował 1 rok	**Przemysł II**	1257 - 1296 żył lat 39	Urodzony 14 X 1257, zmarł 8 II 1296; jedyny syn księcia wielkopolskiego Przemysła I i Elżbiety Śląskiej, siostrzeniec Mściwoja II, na świat przyszedł cztery miesiące po śmierci ojca. Wychowywał się pod opieką matki, a po jej śmierci w 1265 na dworze swego stryja Bolesława Pobożnego. Doprowadził on w 1273 do poślubienia przez Przemysła córki księcia meklemburskiego Henryka I Pielgrzyma - Ludgardy. W 1273 uciekł on od stryja i zawarł przymierze z Henrykiem IV Probusem, przewidujące wzajemne niesienie sobie pomocy. W 1277 zorganizował on wspólnie z Henrykiem I Głogowskim zakończoną niepomyślnie wyprawę, mającą na celu uwolnienie Probusa, uwięzionego przez Bolesława Rogatkę.	Po bezpotomnej śmierci Bolesława Pobożnego w 1279 Przemysł stał się panem całej Wielkopolski. W 1281 Przemysł został podstępnie uwięziony na zjeździe w Sądowlu przez swego dawnego sprzymierzeńca Henryka IV Probusa, który wymusił na nim zrzeczenie się kasztelanii rudzkiej. W 1282 książę pomorski Mściwoj II wystawił w Kępnie dokument, na mocy którego uznawał się on lennikiem Przemysła. Na przełomie 1283 i 1284 Przemysł odzyskał kasztelanię rudzką, ale zaraz potem ją utracił, by odzyskać ponownie w 1287 i 1288. W 1285 poślubił on *per procuram* córkę zdetronizowanego króla Szwecji Waldemara - Ryksę (Ludgrada zmarła w tajemniczych okolicznościach dwa lata wcześniej). Henryk IV Probus w testamencie sporządzonym przed swoją śmiercią w 1290 zapisał Przemysłowi Małopolskę, którą z kolei przejął po śmierci Leszka Czarnego w 1288. Przy sporym zaangażowaniu arcybiskupa Jakuba Świnki powstała na początku 1293 koalicja złożona z Przemysła, Władysława Łokietka i jego brata Kazimierza, księcia łęczyckiego, zwrócona przeciw Wacławowi II czeskiemu, pretendującemu do tronu krakowskiego. W końcu 1294 po bezpotomnej śmierci Mściwoja II Przemysł objął bezpośrednie rządy nad Pomorzem. W 1295 papież Bonifacy VIII wyraził zgodę na koronację Przemysła, która odbyła się w tym roku 26 VI. Po uroczystościach koronacyjnych Przemysł wyruszył na objazd Pomorza, potwierdzając wówczas szereg przywilejów wystawionych przez książąt pomorskich dla klasztorów i możnowładztwa dzielnicy. Na początku 1296 ludzie nasłani przez margrabiów brandenburskich usiłowali porwać Przemysła przebywającego wtedy w Rogoźnie. Wywiązała się przy tym walka, podczas której Przemysł odniósł rany. Porywacze dobili go, gdyż nie mogli go zabrać z sobą. Zwłoki Przemysła przewieziono do Poznania, gdzie pochowano je uroczyście w tamtejszej katedrze.	**Po śmierci Mściwoja (Mściwój II, Mszczuj II, ks. świecki 1255 - 1270; ks. pomorski 1270 - 1294), Przemysł wziął w 1294 w posiadanie Pomorze Gdańskie, utrwalając przynależność tych ziem do Polski. Po jego śmierci, w 1296 książę kujawski Leszek próbował opanować Pomorze, ale został stamtąd wyparty przez swojego stryja Władysława Łokietka, wybranego przez rycerstwo i możnowładców Pomorskich i wielkopolskich na następcę Przemysła II. Jednak rządy Łokietka w Gdańsku okazały się nietrwałe.** **W październiku 1294, jako jeszcze nie koronowany, znalazł się z woli umierającego wuja przy jego łożu, niewątpliwie w gdańskim zamku nad Motławą. Parę miesięcy później, w dzień Bożego Narodzenia zmarł Mszczuj II. Przemysł, pochowawszy go w oliwskim kościele klasztornym, wrócił znów do Gdańska i, znowu zapewne do zamku, rozpoczął zarządzanie Pomorzem.**

1291 - 1305 panował 14 lat z przerwą w 1305	**Wacław II**	1271 - 1305 żył lat 34	Urodzony 17 IX 1271, zmarł 21 VI 1305; od 1278 król czeski, od 1291 książę krakowski, od 1300 król polski; syn Przemysła Ottokara II. Jego ciotka Gryfina, wdowa po Leszku Czarnym.	W 1289 zhołdował księstwo bytomskie, a w 1291 cieszyńskie i opolskie. Powołując się na zapis swej ciotki Gryfiny, wdowy po Leszku Czarnym, wystąpił także z pretensjami do Krakowa, który udało mu się jeszcze w tym samym roku opanować. W 1292 wyparł Władysława Łokietka z Sandomierza i zmusił go do złożenia hołdu z ziemi sieradzkiej, brzeskiej i łęczyckiej. **Po wygnaniu Łokietka z kraju zajął w 1300 Wielkopolskę i Pomorze Gdańskie**, a w Gnieźnie koronował się na króla Polski. Rok później przejął opiekę nad małoletnimi książętami legnicko-wrocławskimi, uzyskując wpływy na Śląsku, a w 1303 r. poślubił córkę Przemysła II, Ryksę Elżbietę, tworząc w ten sposób podstawy prawne do panowania w Wielkopolsce. Dokonał reorganizacji polskiej administracji, wprowadzając urząd starosty, sprzyjał miastom i dążył do utworzenia własnego stronnictwa wśród duchowieństwa polskiego na czele z Janem Muskatą poprzez obsadę stanowisk kościelnych. Zmarł nagle 21 VI 1305 r., pozostawiając tron jedynemu synowi Wacławowi III, który jednak zginął w niewyjaśnionych okolicznościach, szykując się do wyprawy przeciw Władysławowi Łokietkowi. Pochowany w Pradze.	**Po śmierci Przemysła II, w 1296 książę kujawski Leszek próbował opanować Pomorze, ale został stamtąd wyparty przez swojego stryja Władysława Łokietka, wybranego przez rycerstwo i możnowładców Pomorskich i wielkopolskich na następcę Przemysła II. Jednak rządy Łokietka w Gdańsku okazały się nietrwałe.** **Wacław w roku 1300 zajął Pomorze i Wielkopolskę.**
1305 - 1306	**Wacław III**	1289 - 1306 żył 17 lat	Wacław III z dynastii Przemyślidów, urodzony 6 października 1289, zm. 4 sierpnia 1306 w Ołomuńcu. Wacław III był drugim synem pod względem starszeństwa (trzecim dzieckiem i jedynym synem, który dożył wieku dorosłego) króla czeskiego Wacława II i pochodzącej z rodu Habsburgów Guty – król Węgier w latach 1301-1305 (jako V. László czyli Władysław V), król Czech w latach 1305-1306, oraz niekoronowany król Polski w latach 1305-1306.	Fatalnie za to układała się sytuacja w Polsce, gdzie usamodzielnili się książęta kujawscy, Sandomierszczyznę i większość ziemi krakowskiej opanował Władysław Łokietek, zaś do Wielkopolski wkroczyły konkurujące ze sobą oddziały Henryka III głogowskiego i Bolesława III Rozrzutnego (obaj ostatni przyjęli zresztą tytuły „dziedzica Królestwa Polskiego"). Tylko dzięki ich wzajemnej rywalizacji rządy czeskie w Polsce nie uległy jeszcze całkowitej likwidacji. Do ostrych walk doszło zwłaszcza na Kujawach, gdzie interesów Wacława pilnował starosta Paweł z Pausteina. Ostatecznie, w wyniku mediacji Krzyżaków, w styczniu 1306 udało się zawrzeć rozejm. Polski, w przeciwieństwie do Węgier, Wacław III nie zamierzał jednak odpuszczać. 5 października 1305 młody Przemyślida zawarł małżeństwo z córką księcia cieszyńskiego, Mieszka – Wiolą Elżbietą, co miało zapewnić mu sojusz z książętami górnośląskimi. **Następnie król wszedł w kontakty z Krzyżakami i Brandenburgią. Szczególnie kontakty z tymi ostatnimi miały okazać się groźne, gdyż Wacław, nie widząc szans utrzymania w swoich rękach odległego Pomorza Gdańskiego, zdecydował się układem z 8 sierpnia 1305 odstąpić to terytorium Askańczykom w zamian za bliższą Czechom Miśnię. Ostatecznie z nieznanych przyczyn układ nie wszedł w życie, ale fakt kupczenia częścią dziedzictwa nie przyniósł Wacławowi nowych zwolenników.** Wiosną 1306 realna władza Wacława w Polsce skurczyła się do kilku ośrodków nieopanowanych jeszcze przez Władysława Łokietka, Henryka Głogowskiego i Bolesława Legnickiego i jasne stało się, że tylko interwencja zbrojna może ten stan zmienić. Przygotowującego się do wyprawy na Polskę Wacława III, zaskoczyła skrytobójcza śmierć w Ołomuńcu na Morawach z rąk najemnego niemieckiego żołnierza – Konrada z Botenštejnu, który zadał odpoczywającemu w gościnie u komornika morawskiego Albrechta ze Sternberga królowi trzy ciosy sztyletem. Nigdy nie dowiedziano się, na czyje zlecenie działał morderca, gdyż ten – natychmiast po schwytaniu – został zabity. Oskarżenia wobec króla niemieckiego Albrechta Habsburga, Władysława Łokietka, bądź odsuniętych od władzy możnych czeskich na zawsze muszą więc pozostać w sferze przypuszczeń, zwłaszcza że wszelkie ewentualne ślady zostały skutecznie zatarte na skutek rabunku, jakiego dopuścili się żołnierze na wieść o śmierci króla.	

1291; 1306 - 1333 panował 27 lat	**Władysław Łokietek**	1260 - 1333 żył lat 73	Urodzony w 1260 lub 1261, zmarł 2 III 1333 w Krakowie, gdzie został pochowany; syn księcia Kazimierza kujawskiego i jego trzeciej żony Eufrozyny, córki księcia opolsko-raciborskiego Kazimierza I; ożeniony z Jadwigą, córką Bolesława Pobożnego, z którą miał sześcioro dzieci.	Od 1267 książę łęczycki i kujawski, od 1288 - sieradzki, w okresie 1296-1300 książę wielkopolsko-pomorski, 1288-1292 i od 1305 - sandomierski, od 1306 książę krakowski, pomorski i kujawski, od 1314 - wielkopolski, od 1320 król polski. Po śmierci Leszka Czarnego w 1288 toczył walki z książętami śląskimi, Henrykiem IV Probusem i Wacławem II Czeskim. Pokonany przez tego ostatniego w 1292 musiał opuścić Sandomierz, zrzec się wszelkich praw do Małopolski i uznać jego zwierzchnictwo, otrzymując w lenno ziemię sieradzką i dzielnicę kujawską. Wybrany w 1296 wbrew testamentowi Przemysła II na tron wielkopolski, przybrał tytuł księcia Królestwa Polskiego i Pomorza, co doprowadziło do walk z Henrykiem III Głogowskim. Ponieważ nie mógł sprostać Wacławowi II i tracił poparcie w kraju, Łokietek został złożony z tronu na zjeździe w Poznaniu w 1300, po czym schronił się na Węgry. W 1304-5 przy pomocy oddziałów węgierskich opanował ziemię sandomierską, a po śmierci Wacława II (1305) i Wacława III (1306), odzyskując poparcie społeczne, zajął Kraków i Pomorze Gdańskie. Popierany przez arcybiskupa Jakuba Świnkę, musiał stawić czoło opozycji krakowskiej pod przewodnictwem biskupa Jana Muskaty, co przeszkodziło mu w udzieleniu pomocy Pomorzu Gdańskiemu opanowanemu w 1308-09 przez Krzyżaków. W Krakowie jeszcze raz wybuchł bunt w 1311, tym razem pod wodzą wójta Alberta. W 1314 Łokietek opanował Wielkopolskę, korzystając z wybuchu powstania przeciw synom Henryka III głogowskiego. Starania o koronę królewską zostały uwieńczone sukcesem w 1320. Ostatnie lata jego panowania upłynęły pod znakiem eskalacji konfliktu polsko-krzyżackiego, co zakończyło się, mimo zwycięstwa pod Płowcami w 1331, utratą Kujaw rok później. Pochowany w Katedrze Wawelskiej.	**Skomplikowane dzieje władztwa Łokietka nad Pomorzem sprowadzały go do Gdańska co najmniej 4 razy: 1298 - kilkumiesięczny pobyt kiedy to wystawił kilka dokumentów z datami 13 stycznia, a potem 28 czerwca; 1299 - około trzy tygodnie, a w tym czasie cztery dyplomy wystawione w Gdańsku i Oliwie 29 i 30 kwietnia oraz 1 i 21 maja. Po kilku latach, po wygnaniu z kraju w 1300, w grudniu 1306, miejscowi Pomorscy dostojnicy (a między nimi Czesław, pleban od Św. Katarzyny) wyjechali naprzeciw Łokietkowi aż do Świecia. Do Gdańska przybył Łokietek ok. 17 grudnia 1306 - dwa i pół miesiąca po uznaniu go w Krakowie dziedzicem Królestwa Polskiego. Pod tą datą wydał tu wyrok w sporze Piotra Święcy z Nowego, z biskupem kujawskim Gerwardem.** **Wydaje się, że Łokietek w trakcie wizyt (o czym moze świadczyć pośrednio zapis w jednym z dokumentów wydanych w 1298) rezydował w klasztorze dominikanów, lub w plebanii Św. Katarzyny, a urzędował (odbywał rady i wydawał wyroki) w kościele Św. Katarzyny.**
1333 - 1370 panował 37 lat	**Kazimierz Wielki** ostatni z Piastów, wprawdzie jego wnuczka Jadwiga była królową Polski, ale wyszła za Jagiellona	1310 - 1370 żył lat 60	Urodzony 30 IV 1310 w Kowalu, zmarł 5 XI 1370 w Krakowie, król polski od 1333, ostatni z Piastów; syn Władysława Łokietka i Jadwigi, córki księcia wielkopolskiego Bolesława Pobożnego. Od młodości przygotowywany do objęcia tronu, w ostatnich latach panowania ojca bierze aktywny udział w rządzeniu krajem. Czterokrotnie żonaty, doczekał się pięciu córek.	Celem jego samodzielnych rządów stało się umocnienie i integracja Królestwa Polskiego; podstawą polityki zagranicznej były dlań przyjazne stosunki z węgierskimi Andegawenami i Stolicą Apostolską. W okresie jego rządów terytorium państwa wzrosło z ok. 106 tys. km^2 do ok. 270 tys. km^2, poza granicami państwa polskiego pozostał Śląsk, ziemia lubuska i Pomorze, główne oparcie dla władzy stanowiła zaś Małopolska. W polityce wewnętrznej Kazimierza Wielkiego daje się zaobserwować skłonność do faworyzowania mniej znanych rodów szlachty małopolskiej, szlachta wielkopolska zaś była nastawiona doń opozycyjnie. Opiekun Kościoła, dążący jednak do zachowania nad nim kontroli, zwolennik tolerancji wyznaniowej. Szereg reform ustrojowych, w tym kodyfikacja prawa zwyczajowego, uporządkowanie systemu podatkowego i reforma monetarna; spory wkład w podniesienie obronności kraju, a także poziomu szkolnictwa i nauki. Pochowany w wawelskiej katedrze w Krakowie.	
1370 - 1382 panował 12 lat	**Ludwik Węgierski** z dynastii Andegawenów	1326 - 1382 żył lat 56	Urodzony w 1326. W chwili obejmowania tronu węgierskiego (1342) Ludwik, syn Karola Roberta i Elżbiety Łokietkówny, miał zaledwie szesnaście lat.	Miał zaledwie 16 lat obejmując tron węgierski, mimo to rządy w państwie sprawował dobrze, a historycy węgierscy obdarzyli go przydomkiem: Wielki. O wiele słabsze efekty przyniosło panowanie Ludwika w Polsce. "Za jego czasów nie było żadnej stałości w Królestwie Polskim ani żadnej sprawiedliwości" - napisał ówczesny historyk, Janko z Czarnkowa. Prawdopodobnie już pod koniec lat dwudziestych XIV wieku zawarty został układ między Władysławem Łokietkiem a Karolem Robertem, przewidujący objęcie tronu w Polsce przez przedstawiciela dynastii Andegawenów. Układy takie ponawiane były przez Kazimierza Wielkiego - w przypadku jego śmierci bez potomka męskiego koronę polską miał otrzymać Ludwik. Śmierć Kazimierza 7 XI 1370 roku spełnić miała te układy. Ludwik już 10 dni później koronował się na króla Polski. Jak przyznawał nowy władca - "nie mogąc znosić powietrza polskiego" po pewnym czasie wrócił na Węgry i rządy w Królestwie Polskim cały czas sprawował przez namiestników. Najpierw była nim matka - Elżbieta, później książę opolski Władysław, następnie pięcioosobowa rada z biskupem krakowskim Zawiszą Kurozwęckim na czele. Ludwik czuł się niewątpliwie władcą bardziej Węgier niż Polski, nic więc dziwnego, że doprowadziło to do straty Santoka i Drezdenka na rzecz Brandenburgii. W czasie rządów Ludwika Polska straciła również Ruś Halicką, przyłączoną w 1377 do Węgier. Prawo sukcesji tronu w Polsce umożliwiało wybór kolejnego Andegawena. Ludwik nie posiadał jednak syna, dlatego też całe jego panowanie stało pod znakiem starań o uznanie jego następcą córki. W zamian za zgodę na to Ludwik wydał w Koszycach (1374) dokument, będący pierwszym przywilejem na rzecz stanu szlacheckiego. Umożliwiło to, po śmierci Ludwika, we wrześniu 1382, zdobycie tronu polskiego przez Jadwigę. Miejsce pochówku Ludwika to kaplica w Białogrodzie Węgierskim.	

1384 - 1399 panowała 15 lat	**Jadwiga Andegaweńska**	1371 - 1399 żyła lat 28	Urodzona w 1371 albo 1373-4 r., zmarła bezpotomnie 17 VII 1399 r. w Krakowie, gdzie została pochowana; najmłodsza córka Ludwika Andegaweńskiego i Elżbiety Bośniaczki; od 1386 r. żona Władysława Jagiełły; od 1384 r. królowa Polski. W dzieciństwie zaręczona z Wilhelmem Habsburgiem, przeznaczona przez matkę na tron polski w związku z niechęcią szlachty polskiej do męża jej starszej siostry Marii, Zygmunta Luksemburskiego, jak i do kontynuacji unii personalnej polsko-węgierskiej (Maria zasiadła na tronie węgierskim).	Do Polski przybyła w 1384 r. i została koronowana (16 X). Zamiar poślubienia jej i objęcia tronu polskiego zgłaszał Siemowit IV Mazowiecki, lecz został on powstrzymany przez wrogą mu szlachtę małopolską i posiłki węgierskie. W 1385 r. pod naciskiem szlachty zerwano, zawarte w wieku dziecięcym, zaręczyny z Wilhelmem Habsburgiem i rozpoczęto pertraktacje z wielkim księciem litewskim Jagiełłą, zakończone jeszcze w tym roku zawarciem unii polsko-litewskiej w Krewie i ślubem obojga monarchów (II 1386 r. - Jadwiga miała 15 lat! *[niektóre źródła, że 13 - skąd to wynika?]*). Po koronacji Jagiełły Jadwiga zachowała swoje prawa królewskie, a w 1387 r. wzięła udział w wyprawie na Ruś Halicką. Opowiadała się za pokojowym rozstrzygnięciem sporu polsko-krzyżackiego, w latach 1397-98 prowadziła rozmowy z wielkim mistrzem Zakonu Ulrykiem von Jungingen na temat odzyskania ziemi dobrzyńskiej. Przeciwdziałała natomiast dążeniom Witolda, zmierzającym do uniezależnienia ziem litewsko-ruskich od Polski. Część swego majątku przeznaczyła na wskrzeszenie działalności przez Akademię Krakowską. Jadwiga została pochowana w katedrze wawelskiej.	
1386 - 1434 panował 48 lat	**Władysław Jagiełło**	1351 - 1434 żył lat 83	Urodzony ok. 1351, zmarł 1 VI 1434 w Gródku Jagiellońskim; syn Olgierda i księżniczki twerskiej Julianny; od 1377 wielki książę litewski, od 1386 król polski; żonaty z Jadwigą, Anną Cylejską, z którą miał córkę Jadwigę, Elżbietą Granowską i siostrzenicą Witolda, Zofią Holszańską, z którą miał dwóch synów: Władysława i Kazimierza, późniejszych królów polskich. 14 VIII 1385 w Krewie wyraził zgodę na propozycję małżeństwa z Jadwigą i unii personalnej Litwy z Polską, wysuniętą przez panów małopolskich. W związku z tym przyjął 15 II 1386 w Krakowie chrzest i imię Władysław, trzy dni później poślubił Jadwigę i 4 marca został koronowany na króla Polski.	Na początku 1387 udał się na Litwę, by rozpocząć jej chrystianizację i założyć biskupstwo w Wilnie. W 1392 rządy w Wielkim Księstwie Litewskim objął jego stryjeczny brat Witold. Po bezpotomnej śmierci Jadwigi (1399), by umocnić swe prawa do korony, poślubił w 1402 wnuczkę Kazimierza Wielkiego, Annę Cylejską, a rok wcześniej na nowo określono stosunki Polski i Litwy aktem unii wileńsko-radomskiej. Zwycięstwo odniesione przez Jagiełłę w 1410 pod Grunwaldem i pokój toruński zawarty rok później, mimo braku doraźnych korzyści, doprowadziły do wzrostu znaczenia Polski i jej monarchy na arenie międzynarodowej, a związek z Litwą został dalej zacieśniony w 1413 unią horodelską. W 1426 Władysław wzmocnił zależność Mazowsza od Polski. W 1430 wydał przywilej jedlneński, kodyfikujący i rozszerzający wszystkie dotychczasowe przywileje szlacheckie w zamian za zgodę na następstwo tronu dla jednego ze swoich synów. Wbrew stanowisku panów małopolskich nie wcielił Litwy do Polski po śmierci Witolda (1430), a zachwiana unia polsko-litewska została odnowiona w Grodnie w 1432. Pochowany w katedrze na Wawelu.	**Władysław Jagiełło nigdy osobiście Gdańska nie odwiedził. Jednak, gdy po zwycięstwie grunwaldzkim gdańszczanie z burmistrzem Konradem Leczkowem na czele, witali króla w obozie malborskim, otrzymując tam pierwszy przywilej królewski, w imieniu króla przybył do Gdańska kasztelan kaliski Janusz z Tuliszkowa. Miało to miejsce 7 sierpnia 1410 roku.**
1434 - 1444 panował 10 lat	**Władysław Warneńczyk**	1424 - 1444 żył lat 22	Urodzony 31 X 1424, zmarł 10 XI 1444 pod Warną, od 1434 król polski, a od 1440 król węgierski; syn Władysława Jagiełły i Zofii Holszańskiej. Koronowany na króla Polski jako dziesięcioletni chłopiec już w 1434, jako małoletni pozostawał pod opieką rady królewskiej.	W 1438 interweniował na Śląsku, udzielając poparcia kandydaturze swego brata Kazimierza, obranego przez stronnictwo husyckie na króla Czech. Na zjeździe w Piotrkowie 8 XII 1438, pozostawał jednak pod ogromnym wpływem biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego. Przyjąwszy 8 III 1440 koronę węgierską, ofiarowaną mu po śmierci Albrechta II Habsburga, wyruszył w końcu marca na Węgry, pozostawiając w Polsce dwóch namiestników (dla Wielkopolski i Małopolski). Na Węgrzech uwikłany w nierozstrzygniętą wojnę ze stronnikami wdowy po Albrechcie, Elżbiety, i jej syna Władysława Pogrobowca, koronowanego także na króla Węgier. We wrześniu 1443 wyruszył na czele ok. 25-tysięcznej armii przeciw Turkom. W wyniku tej wyprawy zawarto 1 VIII 1444 10-letni rozejm z Turkami, niezwykle korzystny dla Węgier. Pod naciskiem legata papieskiego Cesariniego, dążącego do nowej wyprawy przeciw Turkom, Władysław zerwał 4 VIII 1444 rozejm i rozpoczął wojnę z sułtanem Muradem II. 10 XI 1444 poniósł dotkliwą klęską i zginął pod Warną (Bułgaria). Miejsce, gdzie znajduje się symboliczny nagrobek Władysława III Warneńczyka, to katedra wawelska.	

1447 - 1492 panował 45 lat	**Kazimierz Jagiellończyk**	1427 - 1492 żył lat 65	Urodzony 30 XI 1427 w Krakowie, zmarł 7 VI 1492 w Grodnie; od 1440 wielki książę litewski, od 1447 król polski. Młodszy syn Władysława Jagiełły i Zofii Holszańskiej, w 1454 poślubił Elżbietę Rakuszankę, córkę Albrechta II Habsburga.	Przed koronacją wystawił przywilej dla Litwy, w którym rozszerzył swobody osobiste i prawa majątkowe bojarów oraz zagwarantował niepodzielność terytorium Litwy. **W Koronie opierał się na rycerstwie wielkopolskim, prowadząc politykę rewindykacyjną w stosunku do Pomorza Gdańskiego** i ścierając się z opozycją małopolskich możnowładców pod przewodnictwem biskupa krakowskiego, kardynała Zbigniewa Oleśnickiego. **W odpowiedzi na wybuch wznieconego przez Związek Pruski powstania w państwie krzyżackim 6 III 1454 wydał akt inkorporacyjny Prus do Polski i wypowiedział wojnę Zakonowi.** Pragnąc zjednać szlachtę wielkopolską dla pospolitego ruszenia, wydał 15 IX 1454 przywilej cerekwicki, rozszerzony później w Nieszawie na inne dzielnice. **Wojna 13-letnia (1454-1466) z Krzyżakami zakończyła się za sprawą mediacji papieża pokojem w Toruniu, na mocy którego włączono do Polski Pomorze Gdańskie i pozostałe części tzw. Prus Królewskich, a Zakon pozostał we wschodniej części Prus lennikiem Polski.** W okresie 1454-1456 włączył do Korony księstwo oświęcimskie, a w 1455 lennikiem króla polskiego uznał się książę zatorski. Po śmierci książąt mazowieckich Kazimierz wcielił w 1463 do Polski ziemię gostyńską i rawską, a w 1476 r. - ziemię sochaczewską. W polityce wobec Kościoła zapewnił sobie prawo obsady katedr biskupich - kosztem praw kapituł i uprawnień papieża. Na arenie międzynarodowej prowadził aktywną politykę dynastyczną na terenie Czech i Węgier (w 1471 Władysław Jagiellończyk objął tron czeski, a w 1490 - węgierski). Pochowany w katedrze na Wawelu.	**Po pamietnym przewrocie w Gdańsku, w 1454 roku, 1 maja 1457 roku król Kazimierz zjechał do Gdańska osobiście. Wojna 13-letnia trwała w pełnym toku, więc królowi towarzyszył kilkutysięczny hufiec zbrojnych. Przybyły Jan Kazimierz pierwsze kroki po przybyciu skierował do Fary (kościola NMP?) w towarzystwie procesji kleru ze wszystkich gdańskich kościołów. Następnie do Ratusza Głównego Miasta przygotowanego na rezydencję królewską. (Gdańszczanie nie przyjęli króla w zamku, który wcześniej w 1454 roku, przed wizytą króla rozebrali.) Tu opieczętowano dwa przywileje dla miasta - 15 i 25 maja 1457 roku.** **Na Długim Targu, 9 maja, dokonał się akt przysięgi mieszczan i rycerstwa ziem podgdańskich, złożony u tronu.** **Rycerstwo ziem puckiej i lęborskiej składało przysięgę w Oliwie, dokąd Kazimierz udał się osobiście.** **7 czerwca król opuścił Gdańsk, by następnego dnia wkroczyć uroczyście do Malborka i objąć niedawną jeszcze siedzibę krzyżacką.** **W dokumencie hołdowniczym z 16 czerwca 1454 roku miasto zobowiązało się wystawić dwór dla rezydowania królów polskich, ze stajniami i magazynami paszy i królewskiego zboża. Nigdy tego nie uczynili, choć król przyjął deklarację wydając miastu kolejny przywilej.** **Druga wizyta króla w Gdańsku po zakończeniu wojny 13-letniej (1466), miała miejsce w 1468 roku. Król zjechał osobiście do miasta 11 sierpnia, by organizować administrację inkorporowanych ziem, odbywając m.in. sejmik pruski 24 sierpnia, w pomieszczeniach Dworu Artusa. Rezydencją króla byl ponownie Ratusz Głównego Miasta. 7 września król odjechał na dalsze obrady do Malborka, dokąd przybyl też zaproszony wielki mistrz Henryk Reuss von Plauen.** **Królowa Elżbieta nie towarzyszyła królowi w żadnej z obu wizyt.**

1492 - 1501 panował 9 lat	**Jan Olbracht**	1459 - 1501 żył lat 42	Urodzony 27 XII 1459 w Krakowie, zmarł 17 VI 1501 w Toruniu, syn Kazimierza Jagiellończyka i Elżbiety Habsburskiej, wychowywany przez Jana Długosza i Kallimacha; od 1492 król polski, w okresie 1491-98 książę głogowski. Po śmierci Macieja Korwina w 1490 pretendował do tronu węgierskiego, popierany przez tamtejszą szlachtę, współzawodnicząc ze swym bratem, królem czeskim Władysławem, kandydatem magnaterii. Pokonany pod Preszowem 1 I 1492 przez węgierskiego magnata Stefana Zapolyę, powrócił do kraju. Na mocy ugody koszyckiej zatrzymał przyznane mu przez Władysława księstwo głogowskie. 27 VIII 1492 obrany królem polskim, a koronowany 30 IX.	Na sejmie piotrkowskim w 1496 wydał tzw. przywilej piotrkowski, pragnąc pozyskać szlachtę dla swych planów tureckich. W 1497 wkroczył do Mołdawii, tamtejszy hospodar Stefan przeszedł jednak na stronę turecką i zażądał opuszczenia kraju przez oddziały polskie, a Jan oblegał bez powodzenia stolicę Mołdawii - Suczawę. Podczas odwrotu poniósł znaczne straty, a w 1498 Turcy najechali Podole i Ruś Czerwoną. W 1494 Jan wykupił od księcia zatorskiego Janusza IV jego księstwo i przyłączył do Polski, a po bezpotomnej śmierci księcia mazowieckiego Janusza II w 1495 włączył księstwo płockie do Korony. Po klęsce mołdawskiej, ulegając naciskom węgierskim, musiał zrzec się Głogowa na rzecz swego brata Zygmunta. Na mocy zawartej 24 VII 1499 unii wileńskiej Polska i Wielkie Księstwo Litewskie pozostały niezależnymi państwami z osobnymi władcami, zobowiązanymi jedynie do udzielania sobie wzajemnie pomocy w przypadku wojny z wrogiem zewnętrznym. Zmarł w trakcie przygotowań do wojny z Krzyżakami, podjętej dlatego że nowy mistrz Zakonu Fryderyk Saski odmówił złożenia hołdu Polsce. Został pochowany w katedrze na Wawelu.	**Jan Olbracht nigdy na Pomorzu nie był, a hołd całej Ziemi Pruskiej przyjmował w Toruniu, z powodu zarazy panującej wówczas w Gdańsku (1494 roku).** **Zaplanowana na 1501 rok wizyta króla w mieście, na którą dla monarchy i jego dworu miasto przygotowało kwatery, nie doszła do skutku z powodu śmierci króla w czerwcu tego roku.**
1501 - 1506 panował 5 lat	**Aleksander Jagiellończyk**	1461 - 1506 żył lat 45	Urodzony 5 VIII 1461 w Krakowie, zmarł 19 VIII 1506 w Wilnie, czwarty syn Kazimierza Jagiellończyka i Elżbiety Habsburskiej; od 1492 wielki książę litewski, od 1501 król polski, wychowywany przez Jana Długosza.	W okresie 1492-94 toczył wojnę z Moskwą, która na nowo wybuchła w 1500. W jej wyniku Litwa utraciła w 1503 rozległe obszary nad środkowym Dnieprem, a kraj spustoszyły zagony tatarskie. Zabiegając o tron polski po śmierci Jana Olbrachta Aleksander poczynił szereg ustępstw. W ramach aktu nowej unii w Mielniku uznano zasadę jednego, wspólnie obieranego władcy dla obu krajów. Na mocy osobnego aktu mielnickiego przyznano szerokie uprawnienia polskim możnowładcom, oddając sprawy państwa w ręce senatu. Wywołało to ostry sprzeciw szlachty, podobnie jak i lekkomyślna polityka finansowa króla. Uginając się przed żądaniami opozycji szlacheckiej z Janem Łaskim na czele, Aleksander zatwierdził na sejmie piotrkowskim w 1504 ustawy skierowane przeciw możnowładcom, zwłaszcza zakaz łączenia wysokich godności w jednym ręku (*incompatibilia*) i ograniczenie rozdawnictwa dóbr koronnych. **Na sejmie radomskim w 1505 uchwalono konstytucję *Nihil novi* , która obalała postanowienia aktu mielnickiego i dawała przewagę szlacheckiej izbie poselskiej nad senatem.** W następnym roku opublikowano głośny Statut Łaskiego, stanowiący kodyfikację prawa. Aleksander nie zdołał doprowadzić do połączenia lenna mazowieckiego z Polską ani wyegzekwować od zakonu krzyżackiego należnego Polsce hołdu. Przy pomocy swego brata, Władysława Węgierskiego, odzyskał od Mołdawii Pokucie, a wojska litewskie rozbiły w 1506 pod Kleckiem Tatarów krymskich. Pochowany w katedrze w Wilnie.	**Król Aleksander z królową Heleną, księżniczką moskiewską, przybył do Gdańska 25 maja 1504 roku, w wigilię Zielonych Świątek, by zabawić w mieście prawie dwa tygodnie - do 7 czerwca. Odbierał w tym czasie uroczyście, u tronu ustawionego przed Dworem Artusa, przysięgę wierności rajców i ławników (2 czerwca), pasując jednocześnie dwu mieszczan - Ferbera i Zimmermanna - na rycerzy, następnie zaś zatwierdzając przywileje miejskie (3 czerwca). Król rezydował, jak dawniej jego ojciec, w Ratuszu Głównego Miasta, królowa zaś w domu burmistrza Macieja Zimmermanna, mianowanego burgrabią królewskim, dopuszczonego do szlacheckiego herbu łaskich (Korab), jednego z pasowanych właśnie rycerzy, spowinowaconego nadto, przez żonę, z rodziną Ferberów. Królowa Helena podjęła wielką ucztą dostojne patrycjuszki gdańskie 30 maja, w domu gdzie rezydowała, przy Długim Targu nr 17. (Dom ten po Zimmermannach przejęli Grunewaldowie, jakie to nazwisko nosiła wnuczka Macieja od 1566 roku.) W przeddzień uczty królowa wraz z patrycjuszkami odbyła łodzią wycieczkę do twierdzy w Wisłoujściu (wówczas "do Mindy"). Król wycieczkę taką odbył 28 maja, w towarzystwie burmistrzów i rajców.**

1506 - 1548 panował 42 lata	**Zygmunt I Stary**	1467 - 1548 żył lat 81	Urodzony 1 I 1467, zmarł 1 IV 1548; syn Kazimierza Jagiellończyka i Elżbiety Rakuszanki; od 1506 król polski i wielki książę litewski; od 1512 żonaty z siostrą króla węgierskiego Barbarą Zapolyą, a od 1518 z włoską księżniczką Boną Sforzą, z którą miał m.in. syna Zygmunta, przyszłego króla Polski.	W 1498 otrzymał księstwo głogowskie, a w 1501 księstwo opawskie; w 1504 został namiestnikiem Śląska i Łużyc, po koronacji musiał się jednak zrzec praw do księstw śląskich. Zmuszony do prowadzenia wojen obronnych z Moskwą, starał się przeciwdziałać groźnemu dla Polski sojuszowi moskiewsko-habsburskiemu idąc na ustępstwa wobec Habsburgów. Efektem tego było w 1515 zawarcie z nimi układu podczas zjazdu wiedeńskiego, otwierającego im drogę na sukcesje tronu czeskiego i węgierskiego poprzez małżeństwa dynastyczne. Wobec odmowy złożenia hołdu przez Wielkiego Mistrza Zakonu, Albrechta Hohenzollerna, Zygmunt podjął działania wojenne, zakończone zawarciem w 1521 czteroletniego rozejmu. W 1525 Albrecht Hohenzollern, już jako dziedziczny książę świeckiego państwa pruskiego, złożył w Krakowie hołd lenny. Rok później Zygmunt wcielił do Polski Mazowsze, wykorzystując śmierć dwóch ostatnich Piastów mazowieckich - Stanisława i Janusza III. Był on wrogo nastawiony do Reformacji, popierał natomiast rozwój sztuki renesansowej w Polsce. To z jego inicjatywy przebudowano zamek na Wawelu i wzniesiono Kaplicę Zygmuntowską. Wzrastająca rola średniej szlachty podczas panowania tego monarchy znalazła wyraz w rokoszu pospolitego ruszenia pod Lwowem (1537 - tzw. wojna kokosza), w wyniku którego musiał on wraz z senatem ustąpić przed żądaniami zbuntowanych. Grobowiec Zygmunta Starego znajduje się w katedrze na Wawelu.	**Pierwsze ćwierćwiecze szesnastego stulecia, to okres skomplikowanych, trudnych, związanych z ogólno-europejskim ruchem społeczno religijnym, wewnętrznych problemów miasta, owocujących gwałtownymi wydarzeniami. Wydarzenia te doprowadziły do osobistej interwencji króla. Zygmunt I zjechał do miasta z niezwykle licznym orszakiem, wprowadzanym do miasta stopniowo, jeszcze przed wjazdem króla. Sam król wjechał do miasta rankiem 17 kwietnia 1526 roku i pozostał ponad trzy miesiące - do 23 lipca.** **Długi Targ był widownią znów przysiegi hołdowniczej 18 czerwca, ale też egzekucji z wyroku króla (13 czerwca i 19 lipca).** **Pacyfikacyjna wizyta króla dała miastu połowiczne statuty królewskie 20 lipca i przemianowania królewskie we władzach miasta. Wszedł do nich jako jeden z burmistrzów Jan Werden, nowy królewski człowiek. Sterował gdańską polityką przez kolejne ćwierćwiecze, do śmierci w 1554 roku. Obdarzony został szlachectwem przez adopcję do klejnotu kanclerza Szydłowieckiego (Odrowąż), i starostwem nowskim. Zaczął nazywać się "von", jak wcześniej Zimmermann.** **Król, dla podkreślenia władztwa też nad morzem, odbył podróż "wielkim" statkiem po Zatoce Gdańskiej.** **W otoczeniu króla mógł się wówczas znaleźć również Mikołaj Kopernik, który w owym czasie przebywał w Gdańsku. Co ważniejsze, Kopernik brał udział w dyskusji nad reformą monetarną, jaka odbyła się wtedy, w połowie lipca, na zjeździe stanów pruskich w Gdańsku.** **Kwaterą króla był Ratusz Głównego Miasta, gdzie też odbywały się obrady - już pierwszego dnia wizyty, po złożeniu dziękczynienia Bogu (w Farze NMPanny?) król rozkazał wezwać na Ratusz całą nową Radę obydwóch miast Głównego i Starego, a także Dugi Ordynek.** **Król olśnił zdumionych mieszczan wspaniałością i ogromem towarzyszących mu sił, w liczbie ponoć 8 tysięcy, dopiero w dniu wyjazdu z miasta, 23 lipca.**

1548 - 1572 panował 24 lata	**Zygmunt II August** ostatni z Jagiellonów	1520 - 1572 żył lat 52	Urodzony 1 VII 1520 w Krakowie, zmarł 7 VII 1572 w Knyszynie; syn Zygmunta Starego i włoskiej księżniczki Bony Sforzy; w 1543 ożeniony z córką Ferdynanda I Habsburga, Elżbietą, po jej śmierci zawarł w 1547 potajemne małżeństwo z Barbarą Radziwiłłówną, po której śmierci ożenił się w 1553 z siostrą swojej pierwszej żony, Katarzyną Austriacką.	Od 1522 wielki książę litewski, od 1529 król polski, koronowany w 1530, objął rządy na Litwie w 1544, a w Koronie w 1548. Początek jego rządów był wypełniony walką o uznanie związku z Barbarą Radziwiłłówną, któremu sprzeciwiała się jego matka Bona, a wraz z nią szlachta i magnateria koronna. Pod wpływem Radziwiłłów właśnie król zawarł w 1549 przymierze z Habsburgami, które przewidywało udzielanie sobie wzajemnej pomocy w razie buntu poddanych. Oparcie dla jego rządów stanowiła w pierwszych latach grupa magnatów z hetmanem Janem Tarnowskim i kanclerzem Samuelem Maciejowskim na czele. Pragnąc uniknąć starcia z opozycją szlachecką, Zygmunt August nie zwoływał przez cztery lata sejmu w okresie 1559-1562. Zabiegi dyplomacji polskiej doprowadziły w 1561 do poddania Inflant Polsce i Wielkiemu Księstwu Litewskiemu, co spowodowało wybuch wojny z Moskwą. W tej sytuacji król przeszedł na sejmie piotrkowskim w 1562/63 na stronę szlachty opowiadającej się za reformami (m.in. egzekucją dóbr królewskich). **W 1569 uchwalono unię lubelską, dającą początek Rzeczpospolitej Obojga Narodów.** Wojna o Inflanty zakończyła się zaś w 1570 trzyletnim zawieszeniem broni. Zygmunt August, sam starannie wykształcony, przejawiał zainteresowanie literaturą, sztuką i nauką i zapraszał na swój dwór wybitnych twórców (np. Jana Kochanowskiego czy Łukasza Górnickiego). Zainicjował prace przy przebudowie zamku dolnego i katedry w Wilnie, a także Zamku Królewskiego w Warszawie. Był miłośnikiem tkactwa artystycznego (arrasy wawelskie), złotnictwa i haftów. Pochowany został w katedrze na Wawelu.	**Przejawy nielojalności miasta wobec władzy króla były powodem kolejnej długiej, osobistej wizyty kolejnego króla, Zygmunta Augusta w Gdańsku (od 8 lipca do 1 września 1552 roku). Miejscem obrad króla z władzami miasta był Ratusz Głównego Miasta, lecz król rezydował, za namową starego burmistrza i wielokrotnego burgrabiego, Jana Werdena, w jego kamienicy przy Długim Targu Nr 11. Werdena uznawano wówczas za najbogatszego gdańszczanina.** **Wobec zarzutów króla odpowiadał burmistrz Jan Werden tak skutecznie, że wyprosił u króla nowe zatwierdzenie przywilejów dla miasta. Wyrazem wdzięczności za gościnę króla w kamienicy Werdenów było zapewnienie Werdenom do ostatniego męskiego potomka, starostwa nowskiego, i zwolnienie kamieniczki z wszelkich ciężarów miejskich i koronnych. Odpowiedni dokument król wystawił już w Królewcu, 12 września.** **Wizyta króla miała znaczenie wiekopomne. 13 lipca król uczestniczył w spuszczeniu statku na wodę w stoczni na Lastadii. Wszedł do wnętrza statku i obejrzał je. 20 lipca odbył podróż statkiem do ujścia Wisły i obejrzał liczne statki przy nabrzeżach portu, a także flotyllę przybyłą właśnie z Francji na redę gdańską. W kilkanaście lat później budować się zaczęła w Elblągu jego własna królewska flota.** **Z myśli posiadania własnej, królewskiej floty, narodziły się dwie inne: konieczność zorganizowania ministerium marynarki i admiralicji floty, oraz przyczynek do przeniesienia stolicy Polski bliżej morza - do Warszawy.** **Pogodzenie tych rozległych myśli króla z ciasną polityką i ambicjami Gdańska rodziło poważne trudności, które rozwiązać miały statuty Karnkowskiego (in. Konstytucje Gdańskie) ogłoszone przez biskupa kujawskiego Stanisława Karnkowskiego, potwierdzone przez sejm 20 czerwca 1570, precyzujące zwierzchnie prawa króla polskiego i Rzeczypospolitej w Gdańsku oraz na morzu. Doszło również do przypomnienia Gdańskowi dawnych zobowiązań zapewnienia pałacu czy kamienicy dla króla, pod groźbą odebrania miastu przywilejów nadanych przez króla. Rada wreszcie zaproponowała: piętro nowo wzniesionej Zielonej Bramy, nadto przyległe do niej od południa trzy domy wzdłuż Motławy (ulica Powroźnicza 24 - 23 - 22) oraz nowa kamienica narożna naprzeciwko (Długi Targ 23, z całą długością posesji). Kompleks budowli przeznaczonych przez Radę na siedzibę króla wymagał gruntownej przebudowy, i dostosowania do nowej funkcji, a więc czasu. Wymagał też akceptacji króla dla pewnych niewygód związanych z przejściem pod bramą, i z funkcjonowaniem wagi miejskiej w północnym skrzydle bramy. Król propozycję siedziby we wspaniałej renesansowej budowli zaakceptował (miał bowiem w pamięci nieszczęsne ruiny zamczyska i Bramę Kogi, które ogladał osobiście w 1552). I choć otoczenie króla cieszyło się ze zdobytej wreszcie rezydencji, gra Rady na zwłokę, doprowadziła do tego że żaden król tam nigdy nie zamieszkał. Zygmunt zmarł bowiem niebawem. (Rezydowała tam jedynie raz królowa Ludwika Maria Gonzaga w 1646 roku, a myśl o rezydencji powróciła bezskutecznie po latach, za panowania Augusta II.) Niespodziewana śmierć monarchy i komplikacje dwóch bezkrólewi zaprzepaściły sprawiedliwe relacje Gdańska z**

					monarchią, i miejsce portowego miasta z Rzeczypospolitą, do czego tak blisko było w 1570 roku.
1573 - 1574 panował 1 rok	**Henryk Walezy** pierwszy król elekcyjny	1551 - 1589 żył lat 38	Czwarty z kolei syn króla Francji Henryka II i Katarzyny Medycejskiej urodził się 19 IX 1551. Na chrzcie otrzymał on imiona Aleksander Edward, imię Henryk nadano mu dopiero na bierzmowaniu (1565).	Rozdzierające Francję walki katolików z hugenotami (protestantami) umożliwiły Henrykowi pokazanie swych wojskowych umiejętności - m.in. dzięki jego przytomności umysłu i osobistej odwadze pokonano oddziały hugenotów pod Jernac (1569). Przez pewien czas Henryk sprawował urząd generalnego namiestnika królestwa, stąd też już w młodości dał się on poznać również jako dobry polityk i sumienny urzędnik. Te właśnie cechy, a także zręczna polityka posła francuskiego Jana de Monluc umożliwiły Henrykowi zdobycie tronu w Polsce. Jego elekcji nie przeszkodziła nawet niezbyt jasna rola, jaką odegrał w tzw. rzezi św. Bartłomieja 24 VIII 1572, kiedy to wymordowano tysiące hugenotów przybyłych do Paryża na ślub protestanta Henryka Burbona z siostrą króla Francji Małgorzatą. Henryk wybrany został na króla Polski 5 IV 1573. Wybór na władcę nie był jeszcze równoznaczny z uznaniem jego władzy. Warunkiem dopuszczenia do koronacji i objęcia rządów w kraju miało być złożenie przez Henryka przysięgi potwierdzającej uznanie kilku warunków szlacheckich. **Musiał on potwierdzić tzw. artykuły henrykowskie oraz pakta konwenta.** Po złożonej 22 VIII 1573 w Paryżu przysiędze nic już nie stało na przeszkodzie w objęciu tronu polskiego. Pod koniec stycznia 1574 Henryk przekroczył granice kraju, natomiast 21 lutego tego roku został koronowany w katedrze wawelskiej na króla Polski. Niemal od początku swego panowania Henryk oskarżany był przez swych szlacheckich poddanych o swawolny tryb życia, zgorszenie wywoływało m.in. trwonienie czasu na całonocnych ucztach. Było w tym niewątpliwie sporo prawdy, Henryk lubił życie, a jego młody wiek (w chwili koronacji miał 23 lata) dopominał się o swoje prawa. Nie może to jednak przesłaniać faktu, że Henryk dążył do licznych reform w swoim nowym państwie. Jego program wzmocnienia pozycji króla w Polsce miał wiele szans na realizację. Przeszkodziła im otrzymana wiadomość z Francji - król Karol IX nie żyje. **Nocą z 18 na 19 VI 1574 Henryk potajemnie opuścił Wawel. Szybkie przybycie do Francji umożliwiło mu zdobycie tronu, jednak równocześnie jego polscy poddani podjęli decyzję o detronizacji. Nie wyobrażali sobie, żeby król Polski przebywał poza granicami kraju. Co prawda aż do swej śmierci (2 VIII 1589) formalnie Henryk nie zrzekł się korony polskiej, lecz władzy w Rzeczpospolitej nie udało mu się odzyskać już nigdy.** Pochowany został w opactwie Saint-Denis pod Paryżem.	

1575 panowała 1 rok	**Anna Jagiellonka**	1523 - 1596 żyła 73 lata	Urodzona 18 X 1523 w Krakowie, zm. 9 IX 1596 w Warszawie – królowa Polski od 1575 z dynastii Jagiellonów. Córka króla Polski i wielkiego księcia Litwy Zygmunta I Starego i Bony Sforzy. Żona księcia Siedmiogrodu, króla Polski Stefana Batorego.	Do 1548 Anna Jagiellonka mieszkała na Wawelu. Wówczas po małżeństwie brata, króla Polski i wielkiego księcia Litwy, Zygmunta II Augusta z Barbarą Radziwiłłówną popadła z nim w konflikt i przeniosła się na Mazowsze, a od 1558 do Wilna. W 1564 zamieszkała w Płocku. W maju 1565 Zygmunt II August odrzucił konkury do jej ręki księcia Danii Magnusa. Na dworze Anny na Mazowszu przebywał na wychowaniu prawowity dziedzic korony szwedzkiej, Gustaw Eriksson Waza, przysłany przez siostrę królewny, Katarzynę. W ostatnich latach przed śmiercią brata-króla popsuły się stosunki królewny z jego najbliższym otoczeniem, w którym prym wiedli bracia Mniszchowie i biskup Piotr Myszkowski czy (w mniejszym stopniu) Jan Zamoyski. Do końca życia Zygmunta II Augusta nie wyszła za mąż, co po bezpotomnej jego śmierci w 1572 uczyniło z niej czołową osobistość w państwie, dziedziczkę rodu określaną mianem infantki (hiszpańskie określenie córki królewskiej). W czasie pierwszej elekcji sprzyjała na początku kandydaturze arcyksięcia Ernesta Habsburga. Miało to znaczenie dla wyniku elekcji z powodu jej znaczącej popularności wśród szlachty mazowieckiej. Jednak 21 V 1574 Jan Zamoyski zobowiązał do jej poślubienia kandydata francuskiego, Henryka Walezego (w którego imieniu występował tytularny biskup Walencji Jean de Monluc). Ostatecznie Henryk Walezy został królem Polski, jednak swych zobowiązań matrymonialnych nigdy nie dopełnił. Stosunki z królem i z Zamoyskim popsuły się szczególnie w wyniku zagarnięcia na mocy decyzji królewskiej przez tego ostatniego pozostającego w dyspozycji Anny starostwa knyszyńskiego w czasie gdy była ona nieobecna w mieście. Anna daremnie próbowała wymóc na Henryku Walezym cofnięcie tej decyzji, jak żaliła się w jednym z listów do siostry Zofii sam król twierdził w rozmowie z nią, że takowej nie podjął, chociaż Anna nie wątpiła, że pod tym zapisem widniał jego własnoręczny podpis. Zwracała się do Zofii również z prośbą, by owo wydarzenie poznali również inni władcy europejscy i przysłali swoich wysłanników na sejm. Nie zapadły jednak na nim żadne wiążące decyzje w kwestii Knyszyna, a Anna wypominała przyszłemu kanclerzowi (bez powodzenia) złe gospodarzenie w dobrach knyszyńskich jeszcze w czerwcu 1579. Już po rocznym panowaniu Henryk Walezy wrócił do Francji, gdzie objął tron po zmarłym bracie Karolu IX Walezjuszu. Nigdy formalnie nie zrzekł się tronu polskiego i do końca życia tytułował się królem Polski. Nieoczekiwany obrót rzeczy uczynił ją jedną z faworytek drugiej elekcji. 12 XII 1575 prymas Jakub Uchański ogłosił królem Polski cesarza Maksymiliana II Habsburga. W swoich pactach conventach cesarz zobowiązał się ożenić swojego syna Ernesta z Anną. Jan Zamoyski pogodził nastawiony antyhabsbursko i zrażony do kandydatur zagranicznych obóz szlachecki, promując do polskiej korony Annę, nad którą mieliby czuwać (czyli de facto posiadać władzę królewską) „Piastowie", wojewodowie: sandomierski Jan Kostka i krakowski Andrzej Tęczyński, jednak w wyniku kontrakcji Zborowskich miejsce tych ostatnich zajął książę siedmiogrodzki Stefan Batory. Ostatecznie 13 XII 1575 Anna okrzyknięta została na Rynku Starego Miasta w Warszawie królową Polski i wielką księżną litewską. Jako posłowie z ramienia szlachty przybyli do niej pytać się o jej zgodę reprezentujący stronnictwo prohabsburskie Jan Kostka oraz Jan Zamoyski, reprezentujący teraz stronnictwo Stefana Batorego. Wówczas miała podobno Anna wypowiedzieć frazę, „że woli być królową niż królewiczową". Ostatecznie zaś dzień później szlachta uznała ją za króla „Piasta", przydając jej za małżonka księcia siedmiogrodzkiego. Mikołaj Sienicki, podkomorzy chełmski, marszałek koła rycerskiego, ogłosił decyzję szlacheckich elektorów, „królewnę za królową, a Stefana Batorego za króla polskiego i książę Księstwa Litewskiego nominował". 1 V 1576 Anna Jagiellonka poślubiła na Wawelu Stefana Batorego, a następnie została wraz z nim koronowana przez biskupa kujawskiego Stanisława Karnkowskiego w katedrze wawelskiej. Formalnie jako królowa Polski zajmowała pozycję równorzędną Stefanowi Batoremu, próbowała jednak uzyskać nad nim przewagę, m.in. zobowiązała posłów cudzoziemskich, aby najpierw jej składali swoje listy uwierzytelniające i przedstawiali legacje. Odsunięta przez męża od biegu spraw państwa, skłaniała się ku jego przeciwnikom w osobach prymasa Polski i Litwy Jakuba Uchańskiego i referendarza wielkiego koronnego Stanisława Sędziwoja Czarnkowskiego, była też wrogo nastawiona do jego stronników, m.in. hetmana wielkiego koronnego Jana Zamoyskiego. Stosunki wewnątrzmałżeńskie pomiędzy Anną i Stefanem układały się źle. W chwili ślubu Anna była już osobą niemłodą (miała wówczas 53 lata), do tego uchodziła za osobę nie umiejącą wzbudzić zainteresowania. Owdowiała w 1586 roku. Anna teoretycznie mogła nie zgodzić się na bezkrólewie i sama objąć rządy ze względu na fakt ogłoszenia jej "królem" w czasie elekcji w 1575 roku, jednak z tej możliwości nie skorzystała i zrzekła się własnych praw do korony, popierając kandydaturę swojego siostrzeńca, królewicza szwedzkiego Zygmunta. W okresie bezkrólewia była najważniejszą osobą, na poparcie której mógł liczyć interrex Stanisław Karnkowski. Anna chorowała jednak w tym okresie i pomagała prymasowi jedynie sporadycznie, m.in. 3 marca 1587, kiedy załagodziła tumult wywołany przez Stanisława Żółkiewskiego i Zborowskich. Po konsultacjach z Anną prymas na krótko przystąpił do grupy zwolenników kandydatury habsburskiej (koło prokonwokacyjne), po czym stwierdziwszy, że nie sprzeciwi się woli szlachty przystąpił do konkurencyjnego, tzw. koła czarnego, zrzeszającego osoby przeciwne Habsburgom i Zborowskim, które przekonał do wyboru na króla królewicza szwedzkiego

				Zygmunta. Zaraz po nominowaniu Zygmunta na ten urząd — 19 sierpnia 1587 — prymas niezwłocznie zawiadomił Annę o sukcesie. Anna stanowczo sprzeciwiała się kandydaturze habsburskiej (nastąpiła wówczas bowiem podwójna elekcja — obok królewicza szwedzkiego wybrano także arcyksięcia Maksymiliana z dynastii Habsburgów), co szczególnie uwidoczniło się już po zwycięstwie zwolenników Zygmunta pod Byczyną, kiedy wspierała nawet hetmana Jana Zamoyskiego w kwestii ukarania jeńców polskich rekrutujących się spośród zwolenników arcyksięcia. Na tronie Polski, przy jej wydatnej pomocy, zasiadł jej ukochany siostrzeniec. Anna jagiellonka w 1592 popadła w ostry konflikt o tytuł królowej Polski z Anną Habsburżanką. Ostatnie lata życia spędziła w Warszawie, gdzie też zmarła 9 września 1596 na rękach Zygmunta III. Na jej pogrzebie mowę wygłosił Piotr Skarga uznając, że dała piękny koniec i zamknięcie domowi Jagiellońskiemu. Pochowana została w jednej z krypt katedry wawelskiej.	
1576 - 1586 panował 10 lat	**Stefan Batory** drugi król elekcyjny	1533 - 1586 żył lat 53	Urodzony 27 IX 1533 w Somlyó (obecnie Simleu), zmarł 12 XII 1586 w Grodnie; syn Stefana, wojewody siedmiogrodzkiego, i Katarzyny Telegdii; od 1571 książę Siedmiogrodu, a od 1576 król polski. Brał udział w walkach pretendenta do tronu węgierskiego, Jana Zygmunta Zapolyi, i jego matki, Izabeli Jagiellonki, przeciw Habsburgom. Stał na czele pokojowego poselstwa mającego doprowadzić do zakończenia wojny domowej na Węgrzech. W trakcie rokowań uwięziony i internowany w Wiedniu przez cesarza Maksymiliana II. Po odzyskaniu wolności powołany na księcia Siedmiogrodu, zmuszony jednak do przyjęcia stosunku zależności lennej wobec Turcji i Habsburgów. Nacisk cesarstwa i zagrożenie ze strony Turcji zmusiły go do szukania oparcia w Polsce; po ucieczce Henryka Walezego wysunął swoją kandydaturę na tron polski; poparty przez Zborowskich, prymasa Karnkowskiego i Jana Zamoyskiego zgodził się na poślubienie Anny Jagiellonki.	15 XII 1575 okrzyknięty przez szlachtę królem, wbrew woli większości senatu i pomimo ogłoszenia trzy dni wcześniej królem Polski Maksymiliana II. Po koronacji w Krakowie i objęciu rządów zmusił do uległości stronnictwo prohabsburskie, **przełamał także opór Gdańska.** Starał się wzmocnić władzę królewską, lawirując między średnią szlachtą a magnaterią. Chcąc pozyskać dla swej polityki wschodniej szlachtę, zrzekł się części uprawnień sądowych, przekazując najwyższe sądownictwo apelacyjne Trybunałowi Koronnemu (1578) i Litewskiemu (1581). Z myślą o uniezależnieniu się od podatków uchwalanych przez szlachtę utworzył w 1578 piechotę wybraniecką złożoną z chłopów z dóbr królewskich. Kosztem wielkich nakładów finansowych zorganizował armię i przeprowadził trzy zwycięskie kampanie przeciwko Moskwie (lata 1579, 1580, 1581), zdobywając Połock, Wielkie Łuki i oblegając Psków. Wojna z Rosją zakończona rozejmem w Jamie Zapolskim umocniła panowanie Rzeczypospolitej w Inflantach i rozszerzyła granice Litwy. Niespodziewana śmierć przeszkodziła realizacji planów związanych z ligą antyturecką, wyzwoleniem Węgier i zadaniem klęski Turcji. Król musiał także liczyć się z opozycją magnacką, która po ścięciu Zborowskiego (1581) rozpoczęła przeciw niemu kampanię. Pochowany w katedrze na Wawelu.	**Po konflikcie Rady Miasta z Zygmuntem II Augustem nastąpiła reakcja dworu kolejnego króla: wojenne starcie z prawowitym władcą Stefanem Batorym w 1577 roku. Ujawniło ono niepoczytalne, krótkowzroczne rozzuchwalenie miasta. Nic zatem dziwnego, że sam król do Gdańska nigdy się nie pokwapił. Delegował jedynie do pokonanego miasta swoich komisarzy, by przyjęli od mieszczan na swoje ręce przysięgę wierności, co dokonało się 16 grudnia 1577 roku.** Za Batorego Unia Lubelska z Litwą - Rzeczpospolita Obojga Narodów - do rozbiorów.

1587 - 1632 panował 45 lat	**Zygmunt III Waza** po matce Jagiellon, po ojcu Waza - **początek dynastii Wazów**	1566 - 1632 żył lat 66	Urodził się 20 VI 1566, zmarł 25 IV 1632. Przyszły król Polski przyszedł na świat, gdy jego rodzice - Jan, książę szwedzki i Katarzyna Jagiellonka, córka Zygmunta I Starego - byli uwięzieni przez obłąkanego króla Szwecji, Eryka XIV, brata Jana. Los książęcej rodziny uległ zmianie w 1668, gdy możnowładcy szwedzcy obalili Eryka, a tron po nim objął ojciec Zygmunta, jako Jan III. Pomimo że od 1527. Szwecja była krajem, gdzie luteranizm był religią państwową, Zygmunt został wychowany w wierze katolickiej. Pozwoliło mu to ubiegać się o tron polski po śmierci Stefana Batorego. Za jego kandydaturą przemawiała możliwość zawarcia sojuszu Rzeczypospolitej i Szwecji przeciw Moskwie, a w perspektywie (po śmierci Jana III) połączenie obu krajów unią personalną. Nie bez znaczenia było też bliskie spokrewnienie Zygmunta Wazy z Jagiellonami oraz szansa na zajęcie części Inflant, znajdującej się pod zwierzchnictwem Szwecji - Estonii.	W sierpniu 1587 na sejmie elekcyjnym doszło do rozszczepienia się elekcji. Nowymi królami okrzyknięto zarówno Zygmunta, jak i jego przeciwnika arcyksięcia austriackiego Maksymiliana Habsburga. Doszło do zawiązania konfederacji wiślickiej (za kandydaturą Zygmunta), mogielnickiej ("maksymilianistów") oraz rzeszowskiej (szlachty chcącej zachować neutralność w tym sporze). **Gdy Zygmunt przez Gdańsk podążał do Krakowa na koronację, Maksymilian ze swymi wojskami wkroczył do Rzeczypospolitej wspierany przez swoich zwolenników.** Janowi Zamoyskiemu, hetmanowi wielkiemu koronnemu, który był wierny księciu szwedzkiemu, udało się obronić Kraków przed wojskiem arcyksięcia, tak że 27 XII 1587 Zygmunt mógł zostać tam koronowany na króla polskiego. 24 I 1588 doszło do bratobójczej bitwy pod Byczyną. Jan Zamoyski rozbił tam wojska Austriaków i maksymilianistów. Zginęło trzy tysiące zwolenników kandydatury Maksymiliana, a on sam trafił do niewoli. Do uregulowania stosunków polsko-habsburskich doszło na mocy układu bytomsko-będzińskiego (9 III 1589) i rokowań w Rewalu (IX 1589). W myśl powziętych tam ustaleń Habsburgowie zobowiązali się nie wiązać sojuszami z Moskwą i nie wspierać ewentualnych rebeliantów przeciwnych rządom nowego króla. W zamian Zygmunt obiecał poślubić jedną z księżniczek habsburskich (uczynił to 31 V 1592, żeniąc się z Anną, córką arcyksięcia Karola Styryjskiego) oraz zwolnić Maksymiliana z niewoli. Zygmunt III dążył też do uspokojenia sytuacji w kraju. Służyć temu miało zwołanie sejmu pacyfikacyjnego (6 III - 23 IV 1589). Jednakże do szlachty dotarły informacje, że Zygmunt rozważał podczas rokowań w Rewalu propozycję habsburską, aby zrzekł się tronu polskiego na rzecz któregoś z Habsburgów. Wiadomości te wywołały w Polsce falę oburzenia, wzmocnioną dodatkowo o oskarżenia Zygmunta o bezczynność w czasie tumultów religijnych w latach 1590-1591. W czasie tych rozruchów dochodziło do niszczenia zborów protestanckich przez rozfanatyzowany tłum. Na sejmie 1592, zwanym inkwizycyjnym, oskarżono króla o sprzeniewierzenie się paktom konwentom. Władcy jednak udało się odeprzeć te zarzuty. Na wieść o śmierci Jana III Zygmunt udał się do Szwecji, by objąć tamtejszy, dziedziczny tron (czerwiec 1593). Jego koronacja złączyła Rzeczypospolitą i Szwecję unią personalną. Unia ta realnie przetrwała jedynie kilka lat. Zygmunt rezydował przede wszystkim w Polsce. Umożliwiło to jego stryjowi, Karolowi Sudermańskiemu, na rozpoczęcie w 1598 rewolty przeciwko legalnemu władcy. Wojska królewskie w decydującej bitwie pod Linkoeping (25 IX 1598) zostały doszczętnie rozbite, a Zygmunt musiał ratować się ucieczką do Polski. W lipcu 1599. Rigstag (szwedzki parlament) detronizował go. Zygmunt nie przyjął tego faktu do wiadomości, dalej tytułując się królem szwedzkim. Chcąc wciągnąć dotychczas niezaangażowanych w spór o koronę Polaków, Zygmunt na sejmie 1600 przekazał Polsce Estonię. Spowodowało to uwikłanie Rzeczypospolitej w ciągnący się sześć dziesięcioleci konflikt ze Szwecją. W 1596 doprowadził do zawarcia unii kościelnej pomiędzy Kościołem katolickim a prawosławnymi zamieszkującymi Rzeczypospolitą. Za przyjęcie dogmatów katolickich i prymatu papieża unitom zagwarantowano zachowanie własnej liturgii, kalendarza oraz potwierdzenie majątkowego stanu posiadania instytucji kościelnych. Wśród prawosławnych nastąpił rozłam. Część z nich, na czele z Konstantym Ostrogskim, odmówiła przystąpienia do unii (tzw. dysunici). Zygmunt III Waza zaangażował się w działalność kontrreformacyjną. Na dwa lata (1606-1608) rokosz sandomierski zdominował sprawy wewnętrzne w Rzeczypospolitej. Króla oskarżono ponownie o chęć wprowadzenia w Rzeczypospolitej *absolutum dominium* . Doszło do zawarcia porozumienia z częścią rokoszan (ugoda pod Janowcem), natomiast radykałowie dążący do obalenia króla zostali pokonani w bitwie pod Guzowem (6 VII 1607). W 1611 sejm uchwalił przeniesienia lenna Prus Książęcych w wypadku wygaśnięcia pruskiej linii Hohenzollernów na linię brandenburską. Zygmunt nie zaangażował się w Dymitriady, widząc w nich jedynie groźbę rozpętania nowej wojny z Moskwą. Gdy jednak okazało się, że korzystając ze słabości Rosji można próbować rewindykować część utraconych ziem, sam ruszył na czele armii oblegać Smoleńsk. Propozycję bojarów moskiewskich, by na tronie carskim osadzić jego syna Władysława, odrzucił, ponieważ nie mógł zaakceptować warunku przejścia Władysława na prawosławie. Ze zmiennym szczęściem prowadził także wojny ze Szwecją i Turcją. Za jego panowania nasiliły się również powstania kozackie. Z dwu małżeństw (po śmierci Anny poślubił jej siostrę Katarzynę w 1605) Zygmunt miał czterech synów, z których dwu (Władysław i Jan Kazimierz, zasiadło na tronie polskim. Król został pochowany w katedrze na Wawelu. W tym okresie - 1596 Unia Brzeska katolicyzmu z prawosławiem.	**Zygmunt III Waza bywał w Gdańsku tak często, jak żaden inny władca Polski. Armada królewska przybyła z Kalmaru pod sam Hel już 28 września 1587, ale dopiero 29 zbliżyła się na gdańską redę. Przedstawiciele Gdańska, wypatrujący floty, przybyli niezwłocznie na królewski statek, by pierwsi złożyć królowi czołobitność. Do portu armada zbliżyła się 1 października, ale król na ląd zszedł dopiero 7 października, i to udając się wprost do Oliwy. Gdańska fara NMP była w rękach ewangelików. Katolicki król zaprzysięgać miał pakty henrykowskie *(Pacta conventa)* w oliwskim kościele Cystersów. Z przedstawicieli Gdańska przy podpisywaniu uroczystego aktu asystował oficjalnie jedynie syndyk Henryk Lemke. Król powrócił tego samego dnia na statek, i dopiero 8 października zostal przywieziony uroczyście, a potem jego siostra Anna Wazówna, do udekorowanego, wiwatującego Gdańska. Najmożniejsi mieszkańcy Gdańska witali króla schodzącego na ląd przy Zielonej Bramie. Przez Zieloną Bramę powiedziono króla do przygotowanej dla niego siedziby - domu Kaspra Goebla (połączonym przez przebicia z drugim i trzecim domem obok), na Długim Targu Nr 39, wówczas najpiękniejszym przy tym reprezentacyjnym placu miasta.** **Król zabawił tu do 20 października. W tym czasie, 11 października w kościele Dominikanów uroczyście wręczono mu akt elekcji, po czym udał się w głąb kraju na koronację. Burmistrze i rajcy odprowadzali go wraz z jazdą mieszczańską aż do Pruszcza.** **Drugi i trzeci pobyt króla w Gdańsku, związane były z wyprawami po szwedzką koronę. Po uzyskaniu zgody sejmu, król wyruszył 3 sierpnia 1593 doskonale żeglownym, wezbranym wtedy szlakiem Wisły. Gdańsk, przygotowując się na przyjęcie króla wybił złoty medal donatywny, a na siedzibę wyznaczył znów dom Goebla, tym razem powiększony o cztery sąsiednie kamienice (łącznie nry 39 - 43). Orszak królewski przybił uroczyście do portu gdańskiego wieczorem 14 sierpnia, skąd ze świerzo poślubioną Anną Austriaczką i siostrą swą Anną, król odprowadzony został do przygotowanej siedziby. 9 września król opuścił miasto, również przez Zieloną Bramę, by udać sie do Wisłoujścia i oczekiwać gotowości amady, i wypłynąć ostatecznie 16 września do Szwecji, gdy to licząca 56 statków flotylla podniosła kotwice.** **Powrót ze Szwecji, po roku, nastąpił 18 sierpnia 1594, przybiciem do Wisłoujścia, po czym 20 sierpnia witało go miasto, i gościło zapewne w tej samej kwaterze. Tym razem pobyt trwał krótko - do 2 września, kiedy to król udał się przez Pruszcz i Tczew do Krakowa. Dwa dni przed wyjazdem królewska para podejmowana była obiadem przez opata Dawida Konarskiego, w klasztorze oliwskim. W trakcie drugiej podróży do Szwecji w roku 1598 Zygmunt przejechał obok Gdańska, bramą wyżynną do Oliwy. Wiwatujące miasto i rajcy witali go z wałów miejskich. W Oliwie król spędził prawie 5 tygodni. W tym czasie, 3 lipca odwiedził klasztor Kartuzów. Od 20 lipca spędził 10 dni w obozie naprzeciw twierdzy w Wisłoujściu, oczekując gotowości floty. Odwiedzali go tam radcy i burmistrz Brandes. 30 lipca zaokrętował się, by 3 sierpnia ruszyć w podróż. Burzliwa droga powrotna wymusiła lądowanie na brzegu pełnego morza, skąd lądem przybył przez Oliwę do Gdańska 9 listopada. Po dwóch tygodniach, 24 listopada, król udał się w dalszą podróż w głąb kraju.**

Przez następne ćwierć wiecze Gdańsk nie oglądał króla. Korespondencyjne zabiegi o królewską siedzibę w mieście zakończyły się budową spichrzu na Ołowiance, naprzeciwko Żurawia. W roku 1623 król z drugą żoną, Konstancją Austriaczką, i dziećmi, Władysławem i Anną Katarzyną, zapowiedzieli kolejną wizytę w Gdańsku. 1 lipca 1623 królewski orszak witany był w Pruszczu przez burmistrza Speymana z delegacją mieszczan. Przed fosą Bramy Wyżynnej powitano króla wręczeniem kluczy od miejskich bram, skąd król udał się do siedziby, tym razem przy długim targu 1-4 (kompleks domu Goebla był zniszczony pożarem). Wizyta miała charakter towarzyski i beztroski, choć odbywała się w czasie napiętych stosunków szwedzko - gdańsko - polskich. Król zabiegał o pomoc floty hiszpańskiej. Szwedzi oczekiwali określenia się Gdańska. Król wizytował zbrojownię, fortyfikacje miejskie, twierdzę Wisłoujście, prowadził rozmowy dyplomatyczne. Po trzech tygodniach rodzina królewska opuściła Gdańsk, odprowadzona do Pruszcza (19 lipca).

Dwa kolejne pobyty Zygmunta III w Gdańsku przypadły na czas jeszcze większych napięć. Wjeżdżano do miasta konno, a siedzibą był dom Schencka (Długi Targ 2). W listopadzie 1626 Gdańsk zamknięty był blokadą szwedzką. Gdańsk trwał przy Polsce. W trakcie pobytu w mieście, który przypadł na dni 5 - 13 listopada, utworzono m.in. Królewską Komisję Okrętów złożoną z samych mieszczan gdańskich. Rok później, 29 sierpnia 1627, król z synem Władysławem ponownie przebywał w Gdańsku, odwiedzając fortyfikacje i Wisłoujście (2 września), gdzie król przyjął przegląd floty, która niebawem odniosła zwycięstwo na gdańskiej redzie. 4 września Zygmunt opuścił miasto po raz ostatni.

1632 - 1648 panował 16 lat	**Władysław IV Waza**	1595 - 1648 żył lat 53	Urodził się 9 VI 1595, zmarł 20 V 1648. Młodość Władysława upłynęła na nauce zarówno w Polsce, jak i podczas zagranicznych wojaży (odwiedził Wiedeń, Monachium, Antwerpię i Brukselę. Brał udział w wojnie moskiewskiej 1610 i w kolejnych wyprawach na wschód. Odwaga oraz "rycerska postawa" zyskały mu dużą popularność wśród szlachty. Elekcja po śmierci Zygmunta III (8 listopada 1632) była najspokojniejszą w dziejach Rzeczypospolitej. Władysław był jedynym kandydatem, do tego uzyskał poparcie cesarskie i papieskie. Wybór stał się więc praktycznie jedynie formalnością.	Zawarty przez Władysława rozejm w Sztumskiej Wsi ze Szwecją (1635) dał Rzeczypospolitej dwa dziesięciolecia pokoju na północnej granicy. Na wschodzie Rzeczypospolitej trwały ciągłe walki z Moskwą. W 1637 wraz ze śmiercią Bogusława XIV wygasła dynastia książąt zachodniopomorskich. Ze spuścizny po nim Rzeczypospolitej udało się jedynie zająć okręg lęborski i bytowski. Władysław kontynuował zapoczątkowaną przez ojca politykę utrzymywania dobrych kontaktów z Habsburgami. Król też liczył na wydatną pomoc cesarza w odzyskaniu tronu szwedzkiego. Wyrazem tych związków był ślub Władysława z arcyksiężniczką Cecylią Renatą (1637). Po jej śmierci król poślubił Ludwikę Marię Gonzagę de Nevers (1645). Również przyszłej wojnie o tron szwedzki służyły plany sformowania polskiej floty wojennej. W 1635 Władysław doprowadził do zrównania w prawach unitów i dysunitów, którzy nie przystąpili do unii brzeskiej. Pod koniec panowania króla zaczął ze zdwojoną siłą narastać problem kozacki. Tuż przed śmiercią króla wybuchło powstanie Chmielnickiego. Władysław IV pochowany został w katedrze na Wawelu.	**Pierwszy pobyt w Gdańsku Władysława IV jako króla to Boże narodzenie 1634, na okres 19 grudnia – 2 stycznia. Siedzibą króla, jak poprzednio jego ojca była kamienica Schencka, przy Długim Targu 2. Król odwiedzał burmistrza Czirenberga (Długa 29) i Jerzego Hevla (Długa 1). Główną przyczyną pobytu króla były rozmowy o utworzeniu nowej królewskiej floty, która krótko potem została wystawiona królowi przez Jerzego Hevla, członka Królewskiej Komisji Okrętów. Rozważano również utworzenie nowego wojennego portu morskiego.** **Niecały tydzień trwała kolejna wizyta króla w roku następnym (6 – 12 września 1635), z siedzibą w tym samym domu. Wcześniej, 2 września król odwiedził Oliwę, po czym udał się do Pucka, wizytując szańce na półwyspie helskim.** **Opuściwszy Gdańsk 12 września król udał się do obozu wojsk polskich w Czerwonym Dworze pod Kwidzynem, gdzie dwa dni później położył podpis pod traktatem pokojowym ze Szwedami. 12 stycznia 1636 król przybywa do miasta na cztery tygodnie. Udziela się towarzysko, bawiąc się w prywatnych domach, między innymi 7 lutego w domu Schwartzwaldów przy Długiej 35 (Lwi Zamek). Siedzibą króla był Długi Targ 2, gdzie również odbywały się przyjęcia. Wydaje się, że motywem głównym towarzyskiej aktywności króla był zamiar pozyskania finansowania poczynań majestatu przez gdańskich mieszczan.** **W 1646 Gdańsk witał nową żonę króla, przybyłą z Francji Ludwikę Marię. Przyszłą królową przyjmował w imieniu chorego króla jego młodszy brat. Orszak zbliżał się od Lęborka – Wejherowa, zatrzymując się w Oliwie. Noc z 10 na 11 lutego królowa spędziła w opactwie. Wreszcie mroźnego 11 lutego odbył się największy w dziejach wjazd królewski do Gdańska. Orszak wyruszył z Oliwy przed południem i przez 8 godzin, krok za krokiem przesuwał się przed oczyma olśnionych tłumów, na przestrzeni 10 kilometrów dzielących Oliwę od Zielonej Bramy, którą królowa zajęła na siedzibę. Pomieszczenia Zielonej Bramy połączono przebiciem ścian z budynkami przy Powroźniczej 24, 23 i 22. Mimo przepychu przyjęcia przez miasto, wyjechała wcześniej niż planowano – 20 lutego.**

1648 - 1668 panował 20 lat	**Jan Kazimierz Waza**	1609 - 1672 żył lat 63	Urodził się 22 III 1609, zmarł 16 XII 1672. Brat przyrodni Władysława IV Wazy. Przyszły król miał bardzo barwną przeszłość. Jan Kazimierz brał udział w wojnie trzydziestoletniej jako pułkownik wojsk cesarskich. Oskarżony przez Francuzów o szpiegostwo, dwa lata spędził w więzieniu (lata 1638-1640). W 1643 trafił do zakonu jezuitów w Rzymie. Po trzech latach z rąk papieża otrzymał godność kardynała. Gdy się okazało, że za tytułem nie idą żadne apanaże, szybko zrzekł się tytułu i powrócił do Polski. Tron polski objął w bardzo trudnej dla kraju chwili - cała Ukraina objęta była już powstaniem Chmielnickiego.	Po elekcji 20 XII 1648 i koronacji 17 I 1649 nowy król stanął przed problem rozwiązania kwestii kozackiej. Jeszcze nie zakończono jednej wojny gdy, Rzeczpospolitą zaatakowała Moskwa (1654), a następnie rozpoczął się potop szwedzki (1655). Jan Kazimierz został zmuszony opuścić na kilka miesięcy granice Rzeczypospolitej. Odsunięcie realnej groźby rozbioru państwa przez sąsiadów przyszło drogo opłacić. Traktatami wielawsko-bydgoskimi (19 IX 1657) Polska zrezygnowała z lenna pruskiego, a elektor brandenburski Fryderyk Wilhelm I uzyskał suwerenność Prus Książęcych w zamian za odstąpienie od Szwedów. W 1658 z Rzeczpospolitej wyrzucono arian, oskarżanych o sprzyjanie Szwedom. Za panowania Jana Kazimierza pojawiły się pierwsze symptomy rozpadu ustroju Rzeczypospolitej. W 1652 sejm został zerwany przez *liberum veto* . Próby reform, szczególnie pomysł wyboru króla za życia poprzednika (*vivente rege*), spotkały się ze zdecydowanym sprzeciwem szlachty. Rokoszanie pod wodzą Jerzego Lubomirskiego, hetmana polnego i marszałka wielkiego koronnego (stąd rokosz Lubomirskiego) w bitwach pod Częstochową (1665) i Mątwami (1666) pobiły armię królewską. Król nie widząc możliwości porozumienia się ze swymi poddanymi, abdykował 16 IX 1668 Jan Kazimierz przeniósł się do Francji, osiadłszy w majatku żony, gdzie zmarł. W 1675 ciało króla przewieziono do Polski i złożono na Wawelu.	**Jan Kazimierz, z poślubioną wdową po Janie Kazimierzu, Ludwiką Marią, przybija 19 września 1651, po 2 i pół tygodniowej podróży Wisłą, do prawego brzegu Motławy, tuż przed Zielonym Mostem. Tam, pod spichrzem *Pod zegarem słonecznym* miasto witało króla. Po powitaniu królewska para udała się do kwater przygotowanych w kamienicach przy Długim Targu 1, 2 i 3. Pobyt trwał 2 tygodnie, w czasie którego, poza wspaniałymi popisami przygotowanymi przez miasto, królestwo odwiedzali klasztory Brygidek i Dominikanów, Jezuitów w Starych Szkotach, Bonifratrów nad Motławą za Bramą Nizinną, a także Cystersów w Oliwie. Królową, znów brzemienną noszono w lektyce. Była też wizyta w Wisłoujściu. Król, bez królowej odwiedził też klasztor Kartuzów w Kartuzach, gdzie spędził noc 28 na 29 września. Dzień wcześniej polował na Mierzei.** **3 października królestwo opuścili Gdańsk, król pojechał do Sobowidza i Malborka, a królowa udała się tam Wisłą.** **Następna wizyta Jana Kazimierza w Gdańsku miała miejsce po pięciu latach, w okresie najstraszniejszego potopu – już po Częstochowie, po lwowskich ślubach, po wielkiej bitwie o Warszawę. Przybył tu niejako z frontu walk ze Szwedami, by przeciwdziałać porozumieniu szwedzko – brandenburskiemu. Wojska królewskie rozłożyły się obozem pod Łęgowem. Uroczysty wjazd króla do wiernego, trwającego przy Polsce miasta, na bułanym koniu, następuje 15 listopada 1656 roku, i zatrzymuje się w narożnym kompleksie kamienic na Długim Targu, u wylotu Ławniczej. W czasie pobytu, król odwiedza w Twierdzy Wisłoujście więzionego tam szwedzkiego marszałka Jana Krzysztofa Königsmarka. Strona szwedzka podjęła natychmiast starania o traktaty pokojowe, wykorzystując obecność obu władców na ziemi pruskiej. (Z innych wydarzeń - w sam dzień Bożego Narodzenia, pod okna królewskiej kwatery przybył pochód nędzarzy z miejskich przytułków, by król zdjął kwaterunek wojsk z podgdańskiego Łapina, jednej z wsi szpitalnych.** [Pierwsze strajki gdańskie?...]**)** **Tymczasem po obrzeżach Gdańska grasują wojska szwedzkie, co niejako więzi króla w Gdańsku. Z odsieczą do miasta przedziera się Stefan Czarniecki na czele 6 tysięcy wojska, i staje przed królem 6 lutego 1657. Już następnego dnia rankiem, król jest gotowy do drogi, i z Czarnieckim, na Lębork opuszcza miasto. W mieście pozostaje część wojsk pod Janem Sobieskim, przyszłym królem.** **Po raz trzeci królewska para przybywa do Gdańska 12 grudnia 1659. Tym razem nocą, cicho, bez owacji. Pobyt potrwał do wiosny 1660, częściowo w mieście, a częściowo w dworku Rajnolda Klömera w Karlikowie pod Sopotem. Od stycznia, w klasztorze Oliwskim rozpoczęły się długotrwale pertrakcje pokojowe. Przedstawiciele polscy naradzali się w Złotej Kamienicy, a siedzibą królestwa były kamienice przy Długim Targu 1, 2 i 3. 20 grudnia 1659 król osobiście uczestniczył w przejęciu od Szwedów twierdzy Gdańskiej Głowy. Wiadomo też, ze odwiedzał Jezuitów w Starych Szkotach. Królowa w tym czasie wiodła życie towarzyskie w mieście. Para królewska odbywała spacery w okolicy, odwiedziła Jana Heweliusza w jego obserwatorium na Korzennej, przyglądała się też zbieraniu bursztynu.** **Gdy w końcu marca 1660 pertrakcje załamały się, osobista interwencja królowej ruszyła sprawy. Oboje królestwo odwiedzili**

					Oliwę 23 kwietnia, by spojrzeć na tok traktatów, a 2 maja opuścili Karlikowo. Nocą z 2 na 3 maja dotarła do króla wieść o zakończeniu układów. Obrady wykonawcze w Oliwie jeszcze trwały, gdy para królewska 5 maja wyjechała z Gdańska.
1669 - 1673 panował 4 lata	**Michał Korybut Wiśniowiecki**	1640 - 1673 żył lat 33	Urodził się 31 VII 1640, zmarł 10 XI 1673. Za wyborem Wiśniowieckiego na tron po abdykacji Jana Kazimierza przemawiała przede wszystkim świetność jego pochodzenia. Michał był synem pogromcy Chmielnickiego - Jaremy Wiśniowieckiego, a po matce wnukiem wielkiego kanclerza Jana Zamoyskiego. Wybrany na elekcji 19 VI 1669 król nie odziedziczył ani waleczności ojca, ani też mądrości i talentu politycznego dziada.	Praktycznie władzę w państwie sprawował Andrzej Olszowski, podkanclerzy koronny. Krótkie panowanie Wiśniowieckiego upłynęło pod znakiem upokarzającego Rzeczypospolitą traktatu buczackiego z Turcją (1672) i zwalczających się frakcji - pro- i antyfrancuskiej, skupionych w dwu konfederacjach: gołąbskiej i szczebrzeszyńskiej. Królowi nie było dane doczekać zwycięstwa hetmana Sobieskiego pod Chocimiem. Michał Korybut zmarł w przeddzień bitwy. Został pochowany w katedrze na Wawelu.	
1674 - 1696 panował 22 lata	**Jan III Sobieski**	1629 - 1696 żył lat 67	Urodził się 17 VIII 1629, zmarł 17 VI 1696. W młodości studiował na Akademii Krakowskiej i podróżował po Europie Zachodniej (Francja, Niemcy, Niderlandy i Anglia). W czasie rokoszu Lubomirskiego wspierał króla Jana Kazimierza. W 1665 został marszałkiem wielkim koronnym, a rok później hetmanem polnym koronnym. W 1668 otrzymał hetmaństwo wielkie koronne. Dowodził wojskami polskimi pod Podhajcami (1667) i Chocimiem (1673 - dzień przed bitwą zmarł J.K. Wiśniowiecki). 16 V 1674 szlachta zebrana na elekcji wybrała swym królem człowieka, który jej zdaniem ucieleśniał wszystkie zalety Sarmaty.	**W pierwszym okresie swych rządów Jan III dążył do odzyskania Prus Książęcych** i zawarciu pokoju z Turcją. **Służyć temu miały przymierza skierowane przeciwko Brandenburgii, zawarte z Francją (traktat jaworowski z 1675) i Szwecją (traktat gdański z 1677)**. Wszystkie kalkulacje skończyły się fiaskiem, kiedy Francja zakończyła wojnę z Brandenburgią. Po sejmie 1678 - 1679 nastąpiła na dworze zmiana orientacji. W marcu 1683. Sobieski zawarł przymierze z cesarzem Leopoldem I zwrócone przeciw Turcji. Wywiązując się z ze swych traktatowych zobowiązań, król na czele armii udał się na odsiecz Wiedniowi. W 1684. Rzeczpospolita wstąpiła do Ligi Świętej - przymierza antytureckiego. Za panowania Sobieskiego zawarto ostateczny pokój z Rosją (1686). Czasy rządów Sobieskiego są uważane za okres najświetniejszego rozwoju kultury sarmackiej. Obok niej również żywe były wzory obce, czego najlepszym przykładem jest Wilanów, naśladujący architekturę Wersalu. Jan III Sobieski został pochowany w katedrze na Wawelu.	**Wizytę króla w Gdańsku wyprzedziła o rok wizyta jego żony Marysieńki Sobieskiej, w 1676. I choć w pobliżu Gdańska królowa przebywała już od 15 sierpnia (przybywszy Wisłą do Sobieszewa), to do miasta wjechała dopiero 20 sierpnia, a wjazd lądem, z Młynisk, przez Bramę Wyżynną, w deszcz i niepogodę, trwał od południa aż do wieczora. Królowa zamieszkala na Długim Targu w połączonych kamienicach 1 - 2 - 3. Wyjechała 7 września, odprowadzana przez Stare Szkoty do Pruszcza.** **Król zawitał do Gdańska w kolejnym roku, wjeżdżając uroczyście do miasta w pogodne popołudnie 1 sierpnia 1677, i lokując się, podobnie jak wcześniej królowa, na Długim Targu 1 - 2 -3. Podróż Wisłą do Gdańska trwała ponad 2 miesiące, z odwiedzinami po drodze wielu znaczących miejsc wzdłuż trasy podróży rzecznej. Ostatni nocleg przed wjazdem do Gdańska, wypadł królowi we wsi Lipce. Królowa była brzemienna, blisko rozwiązania, i kamienicę pod numerem 4 zajęli królewscy medycy. Ze względu na stan królowej, jej wjazd do miasta odbył się incognito, drogą wodną, w dzień poprzedzający wjazd króla. Z tego też względu ograniczono w mieście salwy i fajerwerki powitalne. Parze towarzyszyły dzieci, królewna Teresa i królewicz Jakub. Król wiedząc o siedzibie królewskiej w Zielonej Bramie, zamierzal pierwotnie tam zakwaterować, jednak doradcy odwiedli go od tego zamiaru po dokonaniu wizji lokalnej. Prawdziwym zamiarem króla był sojusz z Francją i Szwecją przeciw księciu brandenburskiemu, w celu odzyskania Prus Książęcych. Poseł szwedzki już oczekiwał Jana III w Gdańsku. Sprawa konwencji ze Szwecją postępowala szybko, i już 25 sierpnia doszło do jej podpisania.**

Dla gdańszczan istotną była obecność króla dla rozstrzygnięcia zaognionych kontrowersji pomiedzy Radą a cechami. Choć rozmowy z przedstawicielami cechów rozpoczeły się już 5 sierpnia w podmiejskim dworku Zachariasza Zappio, sprawa cechów, przywilejów i finansów miasta szła opornie, absorbując przez kilka miesięcy i specjalna komisję, i króla. Zniechęciło to Jana III do miasta i nieszczerych notabli i było bezpośrednią przyczyną nagłego i niespodziewanego, niemal po kryjomu, lekceważącego notabli i cechy, opuszczenia miasta przez rodzinę królewską 8 lutego 1678. Królestwo udało się do klasztoru Reformatów na Chełm. Delegaci cechów, dziękując "piękny Dekret", a potem spokorniała Rada, Ława i Trzeci Ordynek odwiedzali tu króla kolejno, do 13 lutego. Było to zarazem pożegnanie. 14 lutego król, a potem królowa opuścili incognito Gdańsk, po czym już razem udali się do Malborka.

W trakcie pobytu król, i para królewska odwiedzali wiele miejsc i wielu miejscowych notabli, w tym spichrz królewski, Wisłoujście, klasztory i kościoły. Król polował, wizytował też otrzymane w spadku po siostrze Rzucewo i Kolibki. Wizyta u Jana Heweliusza, dała uczonemu dożywotnią pensję, i zwolnienie od wszelkich opłat browarniczych i rozszerzenie prawa sprzedaży. Astronom uczcił króla, nadając jednemu z gwiazdozbiorów nazwę Tarczy Sobieskiego.

Miały też miejsce dwa fakty: radosny - urodziny królewicza Aleksandra 9 września 1677, i smutny - 29 sierpnia zmarł nagle doradca królewski, biskup Andrzej Olszowski. Ufundowana testamentem biskupa kaplica, nazwana Królewską, miała zastępczo być główną świątynią katolików gdańskich. Nie udało się królowi utworzyć polskiej szkoły przy tej parafii, ale wrócił do sprawy później, wskazujac w jednym z punktów Dekretu na utworzenie polskiego lektoratu w Gimnazjum Akademickim.

Wzmacniając więzi miasta z koroną król, między innymi udzielił rok wcześniej, Pawłowi Grata, przywileju generalnego pocztmistrza na obsługę Prus Królewskich, Kurlandii, Żmudzi i Inflantów, a w czasie wizyty, przywileju na druk wiadomości pocztowych na temat Polski, rodzaju gazety. Poczta została wyjęta spod ingerencji władz miejskich.

Później już Jan III nigdy na Pomorze nie zaglądał.

Królowa jednak, po śmierci króla, była w Gdańsku, wjeżdżając do miasta 30 kwietnia 1697. Zamieszkała na Długim Targu, jak dawniej.

1697-1706 i 1709-1733 panował 36 lat	**August II Mocny Sas (Wettyn)** dynastia saska Wettynów	1670 - 1733 żył lat 63	Urodzony 12 V 1670 w Dreźnie, syn elektora Saksonii Jana Jerzego III Wettyna i Anny Zofii Oldenburg, córki Fryderyka III, króla Danii. August był pierwszym przedstawicielem - rządzącej w Saksonii - dynastii Wettynów na tronie polskim. Bilans jego rządów w Saksonii (od 1694) był pomyślny, o wiele gorzej wypada ocena jego dokonań w Polsce. Mimo niezgodnej elekcji, 15 IX 1697 August został koronowany na króla polskiego. Determinację uzyskania tronu w tym kraju pokazuje fakt, że August - wyznający wiarę luterańską - w drodze do Polski przeszedł na katolicyzm.	Jak się wydaje, Wettyn nie najlepiej rozumiał swoich poddanych. Był on przyzwyczajony do zachodniego modelu rządów absolutnych, w polskich warunkach taki model był zaś niemożliwy. Dążenia Augusta do wzmocnienia swojej władzy doprowadzić miały do znacznego rozdźwięku między tronem a szlacheckimi poddanymi. We wrześniu 1699 August przystąpił do koalicji duńsko-rosyjskiej wymierzonej w Szwecję. Wettyn liczył, że odzyskanie Inflant umocni jego władzę w Polsce. Spodziewał się szybkiego i łatwego zwycięstwa nad królem Szwecji Karolem XII. Ten jednak nie tylko wygrywał coraz to nowe bitwy, lecz we wrześniu 1706 na mocy układu w Altranstädt zmusił nawet Augusta do zrzeczenia się korony polskiej. Po zwycięstwie cara Rosji Piotra I nad wojskami Karola XII szala zwycięstwa w wojnie północnej przechyliła się na stronę koalicji antyszwedzkiej. Umożliwiło to co prawda Augustowi II odzyskanie tronu, jednak przynosiło Rosji coraz większy wpływ na wewnętrzne sprawy Polski. Znaczenie Rosji uwidoczniło się podczas tzw. konfederacji tarnogrodziej - wystąpienia szlachty przeciwko Augustowi II. Zawiązała się ona w 1715, a negocjatorem między zwaśnionymi stronami był poseł rosyjski Grzegorz Dołgoruki. Pod jego też dyktando odbywały się obrady tzw. sejmu niemego w 1717. Na sejmie tym nie tolerowano sprzeciwu Polaków, a zatwierdzone 1 lutego tego roku porozumienie między szlachtą a królem zmniejszało liczebność wojska polskiego do 24 tysięcy. W momencie śmierci Augusta (1 II 1733 w Warszawie) Polska była coraz bardziej zależna od swego wschodniego sąsiada. August II Mocny został pochowany w katedrze na Wawelu.	**Elekcja po śmierci Jana III, dała podwójny wybór: Augusta Sasa, i Franciszka Ludwika Burbona księcia Conti. O sukcesie Wettyna zdecydowały: szybkie wkroczenie do Rzeczypospolitej, jego wcześniejsze przejście na katolicyzm, przekupienie części szlachty na sejmie elekcyjnym i sprzeciw cara Rosji Piotra I przeciwko kandydaturze francuskiego księcia Conti. Nad granicę litewską ściągnięto korpus wojsk rosyjskich kniazia Michaiła Grigoriewicza Romodanowskiego, którego obecność miała wymusić rezygnację z kandydatury francuskiej. Conti we wrześniu 1697 przypłynął na czele eskadry 6 okrętów francuskich na redę portu w Gdańsku. W Gdańsku przebywała w tym Czasie Maria Kazimiera, obserwując klęskę Francuzów.** **Miasto odnosiło się do elekta Francuza z rezerwą, nie zapraszając go do miasta. Ze swoimi polskimi zwolennikami spotykał się w klasztorze oliwskim. 9 listopada atak wojsk wiernych Augustowi II zmusił księcia Conti do opuszczenia jego kwatery na morzu w Oliwie, i ostatecznego wycofania się z Rzeczypospolitej. Wojska Augusta wzięły jeńców, a w mieście aresztowano wszystkich Francuzów, nawet długo tu mieszkających.** **August II przybył do Gdańska dopiero w marcu 1698.** **Wjazd króla był najwspanialszą i najkosztowniejszą uroczystością w dziejach. Miasto chciało przypodobać się nowemu monarsze. Kwaterę dla króla znów przygotowano w kamienicach 1 - 3 na Długim Targu. Zbliżając się od Malborka i Pruszcza, król przybył do Oruni 17 marca, nocując w dworku Alberta Grodka, w dzisiejszym Parku Oruńskim. W południe następnego dnia odbył się królewski wjazd do miasta.** **Tą samą karetą, zaprzężoną w 8 koni, którą wjeżdżał do miasta, król udał się następnego dnia do kościoła Św. Józefa, na Stare Miasto. Dwa dni później odwiedził Oliwę, zwiedzając również tereny walk ze Szwedami sprzed półrocza.** **Gdańszczanie złożyli królowi przysięgę wiernosci 25 marca. Tron przygotowano pod portretem Jana III w Sali Białej Ratusza, gdzie zgromadzono całą Radę Miejską, król jednak do odbioru przysiegi delegował kanclerza wielkiego koronnego biskupa przemyskiego Denhoffa.** **Przypadające wówczas Święta Wielkanocy król spędził jak przykładny katolik, uczestnicząc w obrządkach u Jezuitów i Dominikanów (umywał nogi 12 starcom), a także w Kaplicy Królewskiej. Kolejne dni poświecił monarcha na wizytowanie fortyfikacji miasta i próby nowych moździerzy, a także oglądał Wisłoujście i zbrojownie.** **Król odjechał do Malborka, żegnany w Lipcach, 10 IV 1698.** **Skończył się pierwszy okres panowania Stanisława Leszczyńskiego, który w 1709 uszedł na szwedzkie Pomorze Zachodnie, a z Drezna**

wrócił August II nie uznający swojej wymuszonej abdykacji, zdążając na spotkanie z Piotrem Wielkim do Torunia. Odnawiają przymierze, Piotr rządzi Polską, na Gdańsk sypią się iwektywy i ciężary.

August przybywa do Prus, zatrzymując się w Malborku. Udają się tam delegaci Gdańska z pomocą pieniężną i miasto wraca do łaski króla. August nie zaszczyca jednak obecnością swoją Gdańska, udając się incognito do podsopockich i wrzeszczańskich dworków patrycjuszy gdańskich, by spędzić tam lato i jesień. 21 VII 1710 przejeżdża konno w pobliżu miasta, nie życząc sobie wiwatów ze strony miasta. 25 lipca wizytuje umocnienia gdańskie, w tym Biskupią Górkę. Przez Mokry Dwór (gdzie 3 dni) udaje się do Malborka.

August wraca do Sopotu 26 sierpnia, by wkrótce przenieść się do *Regia Vallis* (dziś Królewski Ogród we Wrzeszczu). Odwiedza okoliczne miejsca i miejscowości, 23 września rozpoczyna sejmik generalny pruski w Oliwie, przerwany 30 września. Trwają pertraktacje z gdańszczanami o urządzenie siedziby królowi. Wybrano Długi Targ 1 - 3, ale na życzenie i na koszt króla dołączono nr 4, by udogodnić pobyt hrabiny Cosel z królem .

Obrady sejmiku wznowione w Starych Szkotach przeniesiono do Ratusza Staromiejskiego. Bywał tam król. Jednak znudzony niemrawością obrad, 14 grudnia 1710 wyjechał, cicho, do Drezna.

Ostatnia wizyta Augusta II w Gdańsku, miała równie skromną inaugurację jak poprzednie. Doniosłość jednak wizyty określało spotkanie dwóch nienawidzących się monarchów: Augusta i cara Piotra, dla zadokumentowania przyjaźni. Po spotkaniu 3 IV 1716 naprzeciw Bramy Wyżynnej gdzie była kwatera Piotra i obaj monarchowie rozmawiali krótko, August wjechał do miasta i zakwaterował na Długim Targu 1 - 4.

Car wydawał w Gdańsku za mąż swą bratanicę. August wiódł do ślubu pannę młodą. Uroczystość na Nowych Ogrodach, w gospodzie *Pod krzywą Lipą* . Król brał też udział w innych, "miejscowych" uroczystościach.

Armia rosyjska rozkwaterowana w okolicach Gdańska wyniszczała miasto. Rosjanie sięgają po okręty i ludzi, zamiera handel. Gdańszczanie pokładają wiarę w obecności własnego króla. Flotę kaperską, by nie oddać jej carowi, król bierze pod swoją flagę.

11 maja car odbywa wodną przejażdżkę z królem do *Gęsiej Karczmy* (tam car rezydował), i tego samego dnia car odjeżdża.

August, odczekawszy dwa tygodnie, wyjeżdża po cichu 28 V 1716, wczesnym rankiem, przez Bramę Żuławską na Malbork, i do Warszawy.

Znów odżyła kwestia siedziby królewskiej, ale skuteczne dyplomatyczne uniki gdańszczan odniosły skutek - sprawa umarła na zawsze wraz z Augustem 1 II 1733 roku...

Zamieszania dynastyczne w okresie panowania Augusta II, Stanisława Leszczyńskiego i Augusta III były powodem powstania powiedzenia "Od Sasa do Lasa".

Dotychczasowy król Polski, August II, nie miał jednak zamiaru abdykować. W maju 1704 doprowadził do zawiązania konfederacji sandomierskiej, grupującej jego zwolenników, ogłosił pospolite ruszenie obronne i 30 sierpnia, w Narwie zawarł w imieniu Rzeczypospolitej traktat sojuszniczy z Rosją, od tego momentu Polska była formalnie w stanie wojny ze Szwecją. W kraju zaczęła rozwijać się wojna domowa pomiędzy zwolennikami saskiego Augusta II i St. Leszczyńskiego. Augustowi udało się odbić Warszawę, jednak już po dwóch miesiącach wycofał się do Saksonii. W 1705 powrócił do Polski, odbył nawet tzw. radę grodzieńską, na której uzyskał powszechne poparcie większości senatorów. 13 II 1706 spóźnił się na plac boju i poniósł klęskę w bitwie pod Wschową.

Gdy Szwedzi zagrozili całkowitym podbojem elektoratu Saksonii, August II Mocny zrzekł się korony polskiej na rzecz Stanisława Leszczyńskiego we wrześniu 1706 na mocy pokoju w Altranstädt. Jeszcze w piątym tygodniu po zawarciu rozejmu, 29 października 1706 armia Augusta II pokonała Szwedów w bitwie pod Kaliszem.

Po złożeniu korony polskiej August wziął udział w wojnie o sukcesję hiszpańską, walczył w armii austriackiej księcia Eugeniusza Sabaudzkiego, brał udział w oblężeniu Lille.

Dopiero po rocznej okupacji i eksploatacji części Saksonii Karol XII zdecydował się na rozprawę z Rosją i w 1708 poprowadził swe armie na wschód. Lecz tam Szwedzi ponieśli 8 VII 1709 wielką klęskę w bitwie pod Połtawą. Rozpoczęli wtedy szybki odwrót również z terenów Rzeczypospolitej, a wraz z nimi emigrowali ich poplecznicy i zwolennicy Stanisława Leszczyńskiego.

Powrót do Polski

W tej sytuacji August II Mocny w 1709 wrócił do kraju, jakby zapominając, że kilka lat wcześniej zrzekł się w uroczystym ślubowaniu polskiej korony królewskiej. Zaczął swe nowe rządy od zawarcia z Piotrem I traktatu w Toruniu 20 X 1709. Car zobowiązał się utrzymać go swoją potęgą na tronie polskim: ...i zarówno udzielać mu pomocy wojskowej, jak iść mu zawsze na rękę w Rzeczypospolitej Polskiej dobremi usługami.

Nie spotkało się to bynajmniej z życzliwym przyjęciem społeczności szlacheckiej, żądającej opuszczenia kraju zarówno przez wojska saskie, jak i wojska rosyjskie. Z drugiej strony uaktywniła się groźba zbrojnej ingerencji Turcji, prowokowanej do niej przez Karola XII i licznych zwolenników Leszczyńskiego, przebywających w Stambule. Rzeczpospolita nie dysponowała odpowiednimi siłami, by odeprzeć ewentualną agresję turecką, więc był to dodatkowy argument, obok zagrożenia szwedzkiego, za obecnością wojsk rosyjskich w Polsce. Istotnie sułtan Ahmed III wypowiedział wojnę Rosji, zakończoną zwycięstwem Turcji i podpisaniem traktatu pruckiego w 1711, w którym car Piotr I zobowiązał się do wycofania wojsk rosyjskich z Polski i nie mieszania się więcej w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej (czego nie dotrzymał).

18 XI 1711 August II zawarł układ z królem duńskim Fryderykiem IV w sprawie podziału Pomorza Szwedzkiego, które zdobył na czele wojsk saskich. W 1713 był skłonny przystąpić do wielkiej koalicji antyrosyjskiej, jednak wobec słabości swojej pozycji w Rzeczypospolitej, pozostał sojusznikiem cara.

W tym też roku król nakazał aresztowanie i osadzenie w twierdzy Königstein przywódcy spisku detronizacyjnego Jana Stanisława Jabłonowskiego, który zamierzał sprowadzić interwencję turecko-tatarską na Rzeczpospolitą.

Konfederacja tarnogrodzka

Dla utrzymania swej władzy w kraju, zagrożonej przez stronników Leszczyńskiego i coraz silniejsze stronnictwo prorosyjskie, wprowadził do Polski wojska saskie. Wywołało to ostry sprzeciw szlachty, która widziała w tym próbę zaprowadzenia absolutyzmu w Rzeczypospolitej. W 1715 zawiązała ona antysaską konfederację tarnogrodzką, domagającą się wycofania Sasów.

W październiku 1716 August II spotkał się w Gdańsku z Piotrem I, zabiegał tam o pomoc rosyjską w sporze z polską szlachtą. Jednocześnie w sierpniu rozpoczął w Lublinie pertraktacje z konfederatami. Wobec ich fiaska zgodził się na wprowadzenie wojsk rosyjskich do Rzeczypospolitej.

Piotr I wypełniał obowiązki mediatora pomiędzy królem i szlachtą za pośrednictwem Grzegorza Dołgorukiego. 6 listopada 1716 doszło do zawarcia porozumienia w Warszawie, potwierdzonego przez Sejm niemy, który odbył się 1 II 1717. Przyjęto na nim uchwały o wyjściu wojsk saskich z Rzeczypospolitej, ograniczeniu kompetencji hetmanów, ustaleniu liczby wojska tylko na 24 tys. żołnierzy, a także zatwierdzono dotychczasowe przywileje szlachty. Król i szlachta stanowczo odrzucili próbę Piotra I objęcia rosyjską gwarancją postanowień układu warszawskiego.

W 1719 August II próbował emancypacji i zawarł w Wiedniu traktat sojuszniczy z Austrią i Wielką Brytanią i zażądał stanowczo wyjścia z Rzeczypospolitej także wojsk rosyjskich, co faktycznie wkrótce nastąpiło. Na dwóch sejmach 1720plany Augusta II zostały sparaliżowane przez podsycaną przez Prusy i Rosję opozycję szlachecką.Wobec tego król postanowił przeprowadzić rozbiór Rzeczypospolitej. Jego nadworni bankierzy Lehmann i Meyer rozpoczęli sondowanie opinii dworów europejskich w tej sprawie, jednak Piotr I udaremnił ten plan.

1705–1709 i 1733–1736	**Stanisław I Leszczyński**	1677 - 1766 żył lat 88	Urodzony w 20 X 1677 we Lwowie, Stanisław Leszczyński, był synem podskarbiego wielkiego koronnego Rafała Leszczyńskiego i Anny z Jabłonowskich, córki Stanisława Jana. Do chrztu we Lwowie, który odbył się 21 X 1677 w katedrze łacińskiej, trzymał go jego dziadek hetman polny koronny Stanisław Jan Jabłonowski i jego siostra Zofia Dzieduszycka, był przedstawicielem jednego z możniejszych rodów wielkopolskich. Wzorem innych ówczesnych magnatów w młodości odbył on podróż zagraniczną. W latach 1695-1696 odwiedził m.in. Niemcy, Francję i Włochy. Umożliwiło mu to nabranie ogłady, rozszerzenie horyzontów, a także poznanie elity zachodniej Europy. Będzie to miało dla Stanisława duże znaczenie po opuszczeniu Polski. Na sejmie elekcyjnym w 1697 opowiedział się razem z ojcem za kandydaturą syna zmarłego króla, Jakuba Sobieskiego, ale ostatecznie poparł elektora saskiego. W 1697 roku podpisał jego elekcję. Nowy król odwdzięczył mu się, mianując go podczaszym wielkim koronnym. W 1699 Leszczyński został wojewodą poznańskim. Zanim jednak to nastąpiło, 3 X 1704 w Warszawie Leszczyński został koronowany na króla polskiego. Jego wybór nie był wynikiem wolnej elekcji, lecz rozkazu króla Szwecji Karola XII. Zajmujący duże połacie ziem polskich, Karol dążył do detronizacji aktualnego króla Polski - Augusta II Wettyna. Na rozkaz Karola część szlachty ogłosiła detronizację Wettyna i wybrała królem Stanisława Leszczyńskiego.	Sposób dojścia do władzy nie przyniósł mu popularności, lecz z czasem szeregi jego zwolenników rosły. Zwycięstwo Rosji nad Szwecją w wojnie północnej oddaliły jednak od Leszczyńskiego rządy w Polsce. Tron odzyskał August II. Leszczyński opuścił kraj i zamieszkał w Szwecji. Kolejna okazja zdobycia tronu w Polsce nadarzyła się po śmierci Augusta II w 1733. Stanisław uzyskał poparcie Francji, co spowodowane było m.in. koneksjami rodzinnymi (córka Leszczyńskiego - Maria już w 1725 poślubiła króla Francji, Ludwika XV). Niemal zgodnymi głosami szlachty Leszczyński wybrany został na króla Polski, nie zdołał się jednak utrzymać na tronie. Do Polski wkroczyły wojska rosyjskie i pod ich osłoną koronę zdobył August III Wettyn. Leszczyński musiał po raz kolejny uciekać z kraju. Po opuszczeniu Polski Stanisław udał się do Francji. Ludwik XV zatroszczył się o teścia i oddał mu we władanie Lotaryngię. Stanisław rządził w tym państwie aż do śmierci, która nastąpiła wskutek poparzeń 23 II 1766.	**Zdążając z Elbląga, Leszczyński zatrzymał się 24 I 1705 na postój w Przejazdowie, a do miasta wjechał wieczorem. Nocleg przygotowano antykrólowi na Długich Ogrodach, w gospodzie *Winkel Krug* . Przyjmował Leszczyńskiego prymas Michał Radziejowski, przywódca ruchu antysaskiego, korzystający z azylu gdańskiego już od 1704. Po rozmowach z prymasem, i wspólnym obiedzie, Leszczyński nazajutrz odjechał do Elbląga.** **Dopiero 4 II 1705 Stanisław został koronowany wraz z żoną w Warszawie.** **Po ponad roku jednak dopiero, m.in. Gdańsk wraz z innymi miastami pruskimi, uznał nowego króla w styczniu 1707.** **Po raz drugi Leszczyński, już jako król, przybył do Gdańska 4 IX 1708 roku, z Malborka, gdzie odbywał sejmik i pierwsze rozmowy z przedstawicielami Gdańska. Król był w "potrzebie pieniężnej" i wjeżdżał do miasta incognito. Zabawił niedługo, już bowiem następnego dnia wracał, po rozmowach, do Malborka, żegnany z honorami. Dłużej została królowa, Katarzyna z Opalińskich. Leszczyńscy korzystali z kwatery królewskiej Długi Targ 1 - 3. Podobno, podczas tego pobytu, królowa zwróciła się do Rady Miasta, by aktualny wówczas wyrok ścięcia, wykonano gdzie indziej a nie przed Dworem Artusa, na wprost okien królewskich apartamentów. To były ostatki pierwszego panowania Stanisława. Przedostatnia elekcja polska wywołała nieobliczalne skutki dla Gdańska. Gdańsk trwał przy prawnie obranym królu. Rosjanie oblegali miasto w 1734.** **W ostatnich dniach września 1733 król podobno przebywał w pobliżu gdańska, w trakcie swojej "ucieczki" na Pomorze Zachodnie opanowane przez Szwedów.** **Na pewno 2 X 1733, rankiem, po cichu, schronił się do Gdańska, zamieszkując na ulicy Piwnej w domu konsula francuskiego. Jednak nazajutrz, na zaproszenie Rady, przeniósł się do rezydencji przy Długim Targu 1 - 3, i tam został oficjalnie powitany 4 października. Podczas ciężkich chwil, które wkrótce nadeszły, król nie brał udziału w wydarzeniach. Zjawił się jedynie na Wielkanoc w Starych Szkotach.** **Rosyjskie oblężenie 1734 i zniszczenia miasta ostrzałem artyleryjskim spowodowały konieczność przeniesienia siedziby króla na Długie Ogrody, do dworu hrabiego Dohny, po prawej stronie dzisiejszej Elbląskiej.** **27 VI 1734 roku, poprzez tyły posesji, ulice Ułańską i Sadową, do Bastionu Ogrodowego (Roggen), w chłopskim przebraniu poprowadzono króla do przeprawy przez zalane Żulawy, i udał się do Kwidzyna. Niepocieszeni gdańszczanie pozostali z niezaspokojoną tęsknotą i sympatią dla króla.**

1734 - 1763 panował 29 lat	**August III Sas**	1696 - 1763 żył lat 67	August, syn Augusta II Mocnego i Krystyny Eberhardyny córki margrabiego Bayreuth, urodzony 7 X 1696 w Dreźnie, tron polski objął w sposób - delikatnie mówiąc - nie do końca prawny. Po śmierci Augusta II w 1733 szlachta zgodnie wybrała królem Stanisława Leszczyńskiego. Mająca coraz większe znaczenie Rosja wysłała do Polski swoje wojska. Pod ich osłoną część szlachty wybrała władcą Wettyna. Zawiązana w obronie Leszczyńskiego konfederacja dzikowska nie zdołała pokonać oddziałów rosyjskich i prawowity monarcha musiał uciekać z kraju.	Objęcie tronu przy pomocy wojsk obcego mocarstwa nie przyniosło Augustowi popularności. Traktowany był on z ostentacyjną nieufnością, nic więc dziwnego, że sam zaczął podobnie traktować swoich polskich poddanych. August odsuwał się coraz bardziej od spraw państwowych, a władza w kraju przechodziła stopniowo w ręce jego zaufanych ministrów, m.in. Henryka Brühla i Jerzego Mniszcha. Za panowania Augusta III władza królewska w kraju miała coraz mniejsze znaczenie. Wyraźnie widać także niedowład centralnych organów państwa. W czasie tego panowania tylko jedno posiedzenie sejmu zakończyło się uchwaleniem konstytucji. Pozostałe sejmy zostały zerwane lub też "rozeszły się" bez wydania uchwał. Mimo to na lata panowania Augusta III spojrzeć też można z innej strony. To właśnie one przyniosły początki odrodzenia gospodarczego ziem polskich, szkolnictwo pijarskie i jezuickie dorównywało poziomem przodującym ośrodkom nauczania w Europie Zachodniej. Niemała jest również rola Augusta w rozwoju polskiego Oświecenia (m.in. doprowadził on w 1748 do wybudowania pierwszego budynku teatralnego w Polsce). Warte szczególnego podkreślenia są inicjatywy budowlane Augusta, z przebudową Zamku Królewskiego w Warszawie włącznie. Niewątpliwie bez działań Augusta III nie byłyby możliwe późniejsze wspaniałe osiągnięcia polskiej kultury w czasach panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego. Liczne osiągnięcia kulturalne, lecz generalne niepowodzenia w polityce (tak wewnętrznej, jak i zagranicznej) są cechą charakterystyczną panowania, które zakończyła śmierć Augusta III 5 X 1763. Rozpoczęło się ostatnie w dziejach Polski bezkrólewie.	**Miasto, w oblężeniu rosyjskim 1734 złożyło broń dopiero 21 lipca. Wtedy już od dwóch dni bawił w Oliwie August III, wcześniej witany wspólnie przez rosyjskich, saskich i polskich panów w Wysokiej. W dniu poddania się Gdańska, August zwizytował Wisłoujście, obsadzając tam Sasów.** **25 lipca przybyło do Oliwy przedstawicielstwo gdańskie z prośbami o łaskę króla. W następnych dniach kolejni zwolennicy Stanisława, a 27 znów poselstwo gdańskie. Zapraszali króla za dwa dni, na odebranie hołdu, w orszaku nie większym niż 50 osób (!). Augusta szlag trafił, zdjął straże z głównej bramy Gdańska, pozostawiając miasto i okolice na pastwę grasujących jeszcze Rosjan. Król poderwał się z Oliwy i, zostawiając w tyle tabory, 30 lipca 1794 ruszył do Drezna. W Gdańsku już się nigdy nie pojawił.**
1764 - 1795 panował 31 lat	**Stanisław August Poniatowski** abdykował w rocznicę koronacji	1732 - 1798 żył lat 66	Urodził się 17 I 1732 w Wołczynie, jako szóste dziecko Stanisława Poniatowskiego i Konstancji Czartoryskiej. Jego ojciec, chociaż wywodził się ze średniej szlachty, szybko wyrósł na jednego z liderów dominującego w czasach panowania Augusta III stronnictwa Familii Czartoryskich. Zwieńczeniem tej pozycji było zdobycie w 1752 najwyższego świeckiego urzędu w państwie - kasztelanii krakowskiej. Pozycja ojca umożliwiła przyszłemu królowi odebranie starannego wykształcenia, tak pomocnego mu później w rządach. Dzięki poparciu Familii oraz carycy Katarzyny (z którą kilkanaście lat wcześniej łączyły go bliskie stosunki) Stanisław Poniatowski we wrześniu 1764 został wybrany królem Polski. Jego koronacja odbyła się nie w Krakowie, jak prawie wszystkich poprzednich władców od Władysława Łokietka poczynając, lecz w Warszawie (25 listopada 1764).	Wcześniejsze kontakty z Katarzyną, a także jej rola w elekcji Stanisława wywoływały u szlachty ogromną nieufność do nowego władcy. Traktowany był on jako zwolennik Rosji i przeciwnik swoich poddanych. Te opinie są tragiczną kartą panowania Poniatowskiego. Jak były one krzywdzące i niesprawiedliwe dowodzi wypowiedź ambasadora rosyjskiego w Polsce Mikołaja Repnina: "liczne przykłady nas utwierdziły, że ten władca stał zawsze w poprzek naszym interesom, że żadne zorganizowane przeciw nam przedsięwzięcie nie obyło się bez króla". Opozycja - zarówno ta patriotyczna, jak i konserwatywna - długi czas blokowała reformy proponowane przez władcę, widząc w nich chęć wzmocnienia swej pozycji przez "Moskwicina". Podczas konfederacji barskiej 22 października 1770 konfederaci ogłosili detronizację króla. Nie miało to większego znaczenia praktycznego, lecz było wyrazem niechęci szlachty do Poniatowskiego. Mimo takiego stosunku do niego poddanych król nie zaprzestał działań zmierzających do poprawy kraju. "Król jest utalentowany i wykształcony, ale przede wszystkim pochłania go chęć reform. Gdyby mógł, zreformowałby cały naród, aby go podnieść na poziom innych narodów o większej kulturze" - napisał nie bez powodu jeden z zagranicznych obserwatorów. Właśnie w dziedzinie kultury osiągnięcia Poniatowskiego są najdonioślejsze. Mecenat królewski nad licznymi artystami, pisarzami i naukowcami, założenie Komisji Edukacji Narodowej, sfinansowanie licznych budowli - to tylko niektóre z działań władcy. Przez całe panowanie myślał on także o reformie ustroju państwa. Konstytucja 3 maja wydana w 1791 jest jedynie zwieńczeniem długoletnich prób reformy kraju, które przedsiębrał Poniatowski. Niestety, nieufność poddanych a przede wszystkim potęgę ościennych państw trudno było pokonać. Słaba Polska nie miała wystarczającej siły, aby oprzeć się zaborcom. 25 listopada 1795 Stanisław August Poniatowski zmuszony został do rezygnacji z korony. Działania ostatniego polskiego króla trafnie oddają jego własne słowa, napisane w akcie abdykacji: "nie szukając w ciągu królowania naszego inszego korzyści lub zamiarów, jak stać się użytecznym Ojczyźnie naszej". Stanisław August Poniatowski zmarł na wygnaniu 12 lutego 1798 w Petersburgu. Jego zwłoki pochowane są obecnie w katedrze św. Jana w Warszawie.	**Stanisław August Poniatowski nigdy w Gdańsku nie był. Książę Józef Poniatowski, bratanek Stanisława Augusta, przybył do Gdańska 14 VIII 1810, by zlustrować pułki polskie, wchodzące w skład garnizonu gdańskiej twierdzy. Podejmowany był w gubernatorskiej kwaterze gubernatora Jana Rappa, w tzw. "Gouvernementshaus" - dawnym Pałacu Mniszcha na Długich Ogrodach. Nazajutrz, w rocznicę urodzin, i dzień ślubu Napoleona, przyjmował wraz z Rappem i oficerami sztabu wielką rewię wojskową za Bramą Św. Jakuba, na placu nazywanym wtedy imieniem Napoleona, mniej więcej tam, gdzie dzisiejszy wiadukt kolejowy Błędnik. 19 sierpnia odjechał już z powrotem do Warszawy.**

Zestawił w grudniu 2013 Andrzej Tersa, do wyłącznego użytku uczestników Kursu Przewodnickiego PTTK po Trójmieście, 2013/2015

Teksty biograficzne władców Polski pochodzą se strony www.wiw.pl i po raz pierwszy zostały opublikowane w multimedialnym programie "Poczet władców Polski" w 2000 r.

Treść ostatniej kolumny - "Związki z Gdańskiem / Pomorzem" - na podstawie książki Ireny Fabiani - Madeyskiej, Gdzie rezydowali królowie polscy?, Wyd Biblioteki Towarzystwa Przyjaciół Gdańska, 1977